

CELOSLOVENSKÁ SÚŤAŽ VÝTVARNEJ A LITERÁRNEJ TVORBY
DEŤÍ

DÚHA

2021/2022

Zborník vyhotovený s finančnou podporou:

Vydalo:

Ľubovnianske osvetové stredisko v Starej Ľubovni

Zodpovedný:

Ing. Martin Karaš, riaditeľ ĽOS

Technická spolupráca:

Mgr. Nikola Škvarová

Grafická úprava a reprodukcie:

Kristína Repková

Redakčná rada:

Doc. PhDr. Peter Karpinský, PhD., PaedDr. Eva Kollárová,
Mgr. Nina Kollárová, PhD., Mgr. Katarína Ščigulinská, Mgr. Nikola Škvarová

Texty neprešli jazykovou úpravou

Rok vydania: 2022

Náklad: 100

DÚHA 2021/2022

XXVI. ročník

celoslovenská súťaž a výstava výtvarnej a literárnej tvorby detí

VYHLASOVATEĽ A GARANT

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY, BRATISLAVA

USPORIADATEĽ

ĽUBOVNIANSKE OSVETOVÉ STREDISKO,
STARÁ ĽUBOVŇA

SPOLUORGANIZÁTORI

MESTO STARÁ ĽUBOVŇA
PREŠOVSKÝ SAMOSPRÁVNY KRAJ
SLOVENSKÝ ZVÄZ PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV
ĽUBOVNIANSKE MÚZEUM V STAREJ ĽUBOVNI
ĽUBOVNIANSKA KNIŽNICA V STAREJ ĽUBOVNI

TERMÍN

STARÁ ĽUBOVŇA 6. MÁJ 2022

ODBORNÁ POROTA

VÝTVARNÁ TVORBA

PRESEDA POROTY

Akad. mal. ANDREJ SMOLÁK, SNINA

ČLENOVIA

Mgr. EVA BALBONEOVÁ, STARÁ ĽUBOVŇA

Bc. MÁRIA KAČEŇÁKOVÁ, STARÁ ĽUBOVŇA

Mgr. Art. LÍVIA STAŠKOVÁ, SNINA

SLOVO POROTY

VÝTVARNÁ TVORBA

Slávny Pablo Picasso raz povedal... (nie je to presný citát) *Maľovať ako Leonardo da Vinci som vedel už ako malý chlapec (myslel tým, tak dokonalo realisticky). Ale celý život mi trvalo, kým som sa naučil maľovať ako dieťa.* Aj preto, rozhodovať o detskej tvorbe, ktorá kresba alebo maľba je lepšia, či krajšia, je veľmi ťažké. V prípade iného zloženia členov poroty by bol výber víťazných a ocenených prác iný. Táto porota v zložení akad. mal. Andrej Smolák, Mgr. Art. Lívia Stašková, Bc. Mária Kačeňáková a Mgr. Eva Balboneová rozhodla takto, ako vám výsledky prinášame v tomto zborníku. Výsledky si pozrite vo výsledkovej listine.

Porota pracovala skoro v podobnom zložení ako na minuloročnom ročníku tejto celoslovenskej výtvarnej (a literárnej) súťaže Dúha. Práca poroty výtvarnej časti nebola ťažká. Každý z porotcov mal skúsenosti s hodnotením výtvarných prác rôznych iných výtvarných aktivít detskej tvorby doma i v zahraničí. Spôsob hodnotenia tvorby bol podobný ako v predošlom ročníku. Najprv sme vyradili práce, ktoré nespĺňali predpísané kritéria súťaže. Veľká škoda, že si pedagógovia žiakov nedávajú na tom záležať, lebo niektoré práce boli pomerne tvorivé. Potom každý člen poroty mal právo vybrať dve – tri práce v každej kategórii a nakoniec sme hlasovali za 1., 2., a 3. poradie. Z ostatných prác sme potom vybrali ocenenia čestnými uznaniami a mimoriadnymi cenami, ktorých bolo celkovo deväť.

Konštatujeme, že práce žiakov boli veľmi tvorivé a nápadité. Škoda len, že nie všetky práce spĺňali stanovené kritéria. Svedčí o tom aj celkový počet poslaných prác, ktorých počet bol 495, čo bolo oveľa viac ako v predošlom ročníku. Pravdepodobne k tomu prispelo zrušenie covidovej karantény.

Chcem dodať, že výtvarná súťaž Dúha je dobrá a aktivuje veľa škôl na Slovensku. Možno by to chcelo zo strany ministerstva novelizovať propagáciu tejto krásnej aktivity, aby sa viac škôl zapájalo, aby sa obnovila informovanosť škôl o realizácii projektu, nakoľko na školách pôsobia nové generácie učiteľov a nie všetci majú tieto informácie o tomto projekte. Taktiež by to chcelo presnejšie definovanie a výber témy tejto výtvarnej aktivity.

**Za odbornú porotu
Akad. mal. Andrej Smolák**

OCENENIA

VÝTVARNÁ TVORBA

I. KATEGÓRIA – MŠ (5 – 6 rokov)

- 1. MIESTO:** DOROTA ŠUŠKOVÁ, 5 rokov, MŠ, Skalité – Ústredie 632, Skalité
- 2. MIESTO:** ZUZANA KONTROVÁ, 5 rokov, MŠ, Tatranská 21, Stará Ľubovňa
- 3. MIESTO:** MARTIN BONDRA, 5 rokov, MŠ, Vsetínska 36, Stará Ľubovňa

ČESTNÉ UZNANIE:

JAKUB DZEDZINA, 6 rokov, MŠ, Vsetínska 36, Stará Ľubovňa
ELA MYTNÍKOVÁ, 6 rokov, MŠ, Tatranská 21, Stará Ľubovňa
SOFIA SMREKOVÁ, 5 rokov, ZŠ s MŠ, Nová Ľubovňa 493, Nová Ľubovňa

II. KATEGÓRIA – ZŠ – MLADŠÍ ŽIACI (6 – 10 rokov)

- 1. MIESTO:** ADAM VALOVIČ, 7 rokov, ZŠ, J. Švermu 6, Michalovce
- 1. MIESTO:** LUKA VINCENT PAĽO, 7 rokov, ZŠ, J. Švermu 6, Michalovce
- 2. MIESTO:** TOMÁŠ HRIC, 9 rokov, ZŠ, J. Švermu 6, Michalovce
- 2. MIESTO:** LETÍCIA ĎURINOVÁ, 7 rokov, ZŠ, J. Švermu 6, Michalovce
- 3. MIESTO:** SIMONA CHVASTÁŠOVÁ, 10 rokov, ZŠ, Ďapalovce
- 3. MIESTO:** BARBORA HLAVATÁ, 8 rokov, ZŠ, Martinská 20, Žilina

ČESTNÉ UZNANIE:

III. KATEGÓRIA – ZŠ – STARŠÍ ŽIACI (11 – 15 rokov)

- 1. MIESTO:** ---
- 2. MIESTO:** ---
- 3. MIESTO:** ---

ČESTNÉ UZNANIE:

ALŽBETA HAVAŠOVÁ, 15 rokov, ZŠ, Jaroslava Simana, Októbrová 16, Valaská
VANESA TABAKOVÁ, 14 rokov, ZŠ, Martinská 20, Žilina

IV. KATEGÓRIA – ZUŠ – SZUŠ

a) 5 - 6 rokov - deti ZUŠ / MŠ

- 1. MIESTO:** KRISTIÁN GRÍGER, 6 rokov, ZUŠ Antona Cígera, Hviezdoslavova 12, Kežmarok
- 2. MIESTO:** NINA KRIŽANOVÁ, 6 rokov, ZUŠ Senica, Elok. trieda Jablonica, Senica
- 3. MIESTO:** ---

ČESTNÉ UZNANIE:

b) 7 - 10 rokov - mladší žiaci ZUŠ

- 1. MIESTO:** FABIAN SCHERFEL, 9 rokov, ZUŠ Antona Cígera, Hviezdoslavova 12, Kežmarok
- 2. MIESTO:** VIKTÓRIA HANEČÁKOVÁ, 9 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa
- 3. MIESTO:** TERÉZIA GULÁŠOVÁ, 7 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa

ČESTNÉ UZNANIE:

DANIELA MÝTNIKOVÁ, 7 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa

HLAVNÁ CENA / VÝTVARNÁ TECHNIKA GRAFIKA

- 1. MIESTO:** KATARÍNA ŠOLTÝSOVÁ, 10 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Zimná 12, Spišská Belá
- 2. MIESTO:** TEODOR GALLÍK, 10 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Zimná 12, Spišská Belá
- 3. MIESTO:** SABÍNA GALLÍKOVÁ, 10 rokov, ZUŠ Antona Cígera, Hviezdoslavova 12, Kežmarok

ČESTNÉ UZNANIE:

TATIANA VARGOVÁ, 10 rokov, ZUŠ Antona Cígera, Hviezdoslavova 12, Kežmarok

c) 11 - 15 rokov - starší žiaci ZUŠ

- 1. MIESTO:** SIMONA FIAMČÍKOVÁ, 14 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Zimná 12, Spišská Belá
- 2. MIESTO:** ZOJA SVOCÁKOVÁ, 11 rokov, ZUŠ Antona Cígera, Hviezdoslavova 12, Kežmarok
- 3. MIESTO:** LENKA SOLOTRUKOVÁ, 13 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa

ČESTNÉ UZNANIE:

PATRÍCIA HNATOVÁ, 13 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa
NIKOLA PITOŇÁKOVÁ, 13 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Zimná 12, Spišská Belá

HLAVNÁ CENA / VÝTVARNÁ TECHNIKA GRAFIKA

- 1. MIESTO:** KLAUDIA STEIGAUFOVÁ, 11 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Zimná 12, Spišská Belá
- 2. MIESTO:** ADAM ULBRICH, 11 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Zimná 12, Spišská Belá
- 3. MIESTO:** RITA DUDOVÁ, 11 rokov, ZUŠ Antona Cígera, Hviezdoslavova 12, Kežmarok

ČESTNÉ UZNANIE:

GABRIELA KALAKAJOVÁ, 15 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa
NELA KLEŠČOVÁ, 11 rokov, ZUŠ, Nádvorná 10, Zvolen

MIMORIADNE CENY:

CENA MINISTRA ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR

SAMUEL DOBRÍK, 6 rokov, MŠ, Boženy Němcovej 17, Brezno

CENA PREDSEDU PREŠOVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

NATÁLIA ORAVCOVÁ, 8 rokov, ZUŠ Antona Cígera, Hviezdoslavova 12, Kežmarok

CENA ĽUBOVNIANSKEHO OSVETOVÉHO STREDISKA

TAMARA PREVUŽŇÁKOVÁ, 12 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa

CENA PRIMÁTORA MESTA STARÁ ĽUBOVŇA

LAURA LAŠOVÁ, 5 rokov, MŠ, Skalité Ústredie 632, Skalité

CENA ĽUBOVNIANSKEHO MÚZEA

LINDA GIERTLOVÁ, 5 rokov, MŠ, Boženy Němcovej 17, Brezno

CENA ĽUBOVNIANSKEJ KNIŽNICE

VANDA PEKÁROVÁ, 7 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa

CENA SLOVENSKEHO ZVÄZU PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV

ELA KLIMEKOVÁ 10 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Zimná 12, Spišská Belá

CENA POROTY

ĽUBOMÍR BELAN, 8 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa

CENA SÚKROMNEJ ZUŠ ANDREJA SMOLÁKA - SNINA

Dominik Pešta, 10 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Zimná 12, Spišská Belá

ODBORNÁ POROTA

LITERÁRNA TVORBA

PRESEDA POROTY

doc. PhDr. PETER KARPINSKÝ, PhD., SPIŠSKÁ NOVÁ VES

ČLENOVIA

PaedDr. EVA KOLLÁROVÁ, STARÁ ĽUBOVŇA

Mgr. NINA KOLLÁROVÁ, PhD., PREŠOV

Mgr. KATARÍNA ŠČIGULINSKÁ, ŠAMBRON

SLOVO POROTY

LITERÁRNA TVORBA

Nemusím sa v televízii pozerať ani na predpoveď o počasí, a napriek tomu viem, že v týchto dňoch sa nad Starou Ľubovňou bude klenúť nádherná dúha. Podobne ako je dúha pestrofarebná, kúzelná a neuchopiteľná, tak rôznorodé, nádherné a krehké boli aj literárne práce zaslané do súťaže Dúha 2022.

Ak by som bol chvíľu nepoetický, mohol by som povedať, že tohtoročné témy veľmi presne odzrkadľovali problémy súčasnej doby. V téme strom sa mohlo skrývať všetko prírodné, od znečisťovania životného prostredia cez klimatické zmeny až po hroziacu ekologickú katastrofu a v historickej téme sme sa zas mohli pozrieť na naše dejiny, aby sme sa z nich dokázali poučiť, aby sme už neopakovali chyby, ktoré kedysi urobili naši predkovia. Keď sme tieto témy pred rokom vymýšľali, ani sme netušili, ako veľmi sa v tomto čase stanú aktuálnymi.

Vráťme sa však k literárnym prácam. Ako historika ma obzvlášť zaujímali poviedky, v ktorých sa mladí autori vracali do minulosti a opisovali udalosti, ktoré sa stali ich starým rodičom, niekomu v rodine, prípadne nám ponúkli príbehy, ktoré nejako súvisia s dejinami miesta, kde žijú. Hoci nie každý text spĺňal nároky kladené na umeleckú tvorbu, predsa boli všetky zaujímavé, pretože prinášali veľmi osobné svedectvo. Nazdávam sa, že aj keď niektorí autori, ktorí vytvorili takéto dielka, nebudú môcť byť ocenení (tolko cien nemôžeme rozdať), sú tak či tak víťazmi – pretože sa naučili niečo nové o sebe a svojich blízkych. Teraz vedia viac o svojej babke a dedkovi a možno práve táto ich poviedočka sa stane začiatkom nejakej rodinnej kroniky.

Zaujímavé pri takýchto textoch bolo, keď sme ako porota mohli okrem výpočtu historických a životopisných faktov sledovať aj pútavý príbeh. V takom prípade súťažné práce získavali akúsi pridanú hodnotu. A ak sa k tomu pridala aj originalita a štylistické majstrovstvo, mali sme z čítania veľkú radosť.

Téma minulosti bola najsilnejšia v próze, a hoci sa v súťaži objavili aj básne, ktoré tematizovali obzretia sa do histórie, uvedomujeme si, že napísať kvalitný poetický historický text si vyžaduje poriadnu zručnosť.

Básnici sa teda viac orientovali na tematiku stromu a stromov. Stromy, ako napovedal metaforický názov témy, sú poéziou samy osebe. Tak sa stromy mohli stať metaforou či obrazom života, človeka, prírody, striedania ročných období... Stromy boli bydliskom pre vtáčiky i veвериčky, no mohli v sebe skrývať aj rôzne kúzla a tajomstvá. Zaujímavé bolo sledovať, ako sa jednotliví autori vysporiadali s danou témou i to, čo pre nich strom vlastne znamená.

Aj v tomto prípade sme hodnotili predovšetkým kreatívny prístup k téme, snahu o isté poetické vyjadrenie, ale aj básnickú zručnosť.

Rozhodovanie bolo veľmi ťažké, o čom opäť svedčí množstvo cien, ktoré sme spoločne udelili. Víťazom i všetkým účastníkmi súťaže srdečne blahozeláme.

Tak ako každý rok by som sa chcel na záver poďakovať nielen súťažiacim, že ešte stále majú chuť písať, ale aj ich učiteľom a rodičom, že mladým autorom venujú svoju pozornosť a lásku.

Verím, že sa opäť stretne o rok a v lepších časoch.

**Za odbornú porotu
doc. PhDr. Peter Karpinský, PhD.
vedúci Katedry slovenského jazyka FF PU v Prešove**

OCENENIA

LITERÁRNA TVORBA

II. KATEGÓRIA – POÉZIA

- 1. MIESTO:** LAURA LAŠTIKOVÁ, 8 rokov, ZŠ s MŠ, Babín 37, Babín
- 2. MIESTO:** PATRÍCIA FABISOVÁ, 10 rokov, ZŠ, Za vodou 14, Stará Ľubovňa
- 3. MIESTO:** JAKUB KAČENA, 10 rokov, ZŠ, Komenského 495/33, Námestovo

ČESTNÉ UZNANIE

ADAM TREMBULÁK, 9 rokov, ZŠ, Školská 558/1, Sečovská Polianka

II. KATEGÓRIA – PRÓZA

- 1. MIESTO:** RADKA MAĐAROVÁ, 10 rokov, ZŠ Andreja Kmeťa, Ul. M. R. Štefánika 34, Levice
- 2. MIESTO:** KRISTÍNA WIMMEROVÁ, 10 rokov, ZŠ s MŠ, Oščadnica 1374, Oščadnica
- 3. MIESTO:** AGNESA SLEZÁKOVÁ, 9 rokov, Spojená škola sv. Košických mučeníkov, Čordákova 50, Košice

ČESTNÉ UZNANIE

MÁRIA GRAJCÁROVÁ, 9 rokov, Spojená škola sv. Košických mučeníkov, Čordákova 50, Košice
MIRIAM HLAVÁČOVÁ, 10 rokov, ZŠ, Za vodou 14, Stará Ľubovňa
ŠTEFAN RUSIŇÁK, 9 rokov, ZŠ s MŠ, Nová Ľubovňa 493, Nová Ľubovňa
VERONIKA TULEJOVÁ, 10 rokov, ZŠ Jána Švermu, Štefánikova 31, Humenné

III. KATEGÓRIA – POÉZIA

- 1. MIESTO:** EMA GAJDOŠOVÁ, 13 rokov, ZŠ, Komenského 6, Stará Ľubovňa
- 2. MIESTO:** KAMILA LEHETOVÁ, 12 rokov, ZŠ, Drábova 3, Košice
- 3. MIESTO:** NELA CHOVANCOVÁ, 12 rokov, ZŠ s MŠ, Plavnica 244, Plavnica

ČESTNÉ UZNANIE

ADAM ČARNOGURSKÝ, 15 rokov, ZŠ s MŠ, Školská 5, Jacovce
KRISTÍNA POPAĎÁKOVÁ, 14 rokov, ZŠ, Školská 389, Sačurov

III. KATEGÓRIA – PRÓZA

- 1. MIESTO:** ALŽBETA MURÍNOVÁ, 14 rokov, ZŠ Farská lúka 64/A, Kúpeľná 2, Filakovo
- 2. MIESTO:** MILAN VOJTAŠŠÁK, 13 rokov, ZŠ s MŠ J. Vojtaššáka, Ulica Špitál 967/4, Zákamenné
- 3. MIESTO:** BORIS BEDNÁR, 11 rokov, ZŠ s MŠ, Oščadnica 1374, Oščadnica

ČESTNÉ UZNANIE

DAŠA BRONTVAJOVÁ, 14 rokov, ZŠ s MŠ M. Hamuljaka, Oravská Jasenica 141, Oravská Jasenica
EMA MICHELČIKOVÁ, 13 rokov, ZŠ, Kúpeľná 2, Prešov
ADELA PORČOGOŠOVÁ, 15 rokov, ZŠ Podsadek, Stará Ľubovňa
KRISTÍNA TENKELOVÁ, 13 rokov, ZŠ, Mojmirová 2, Zlaté Moravce

IV. KATEGÓRIA – ZUŠ – POÉZIA

- 1. MIESTO:** KLAUDIA ŠPROCHOVÁ, 15 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa
- 2. MIESTO:** NATÁLIA TOČEKOVÁ, 12 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa
- 3. MIESTO:** EMA JELEŇOVÁ, 13 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa
- 3. MIESTO:** TINA STRENKOVÁ, 13 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa

ČESTNÉ UZNANIE

SOŇA ČANDÍKOVÁ, 12 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa
NELA HOLÍKOVÁ, 9 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa
KARIN MÁRIA STANOVČÁKOVÁ, 12 rokov, ZUŠ, Mierová 81, Humenné

MIMORIADNE CENY

CENA MINISTRA ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR

EVA ONDERIŠINOVÁ, 12 rokov, ZŠ Jána Švermu, Štefánikova 31, Humenné (poézia, próza)

CENA PREDSEDU PREŠOVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

LENKA MELCHEROVÁ, 13 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa (poézia)

CENA ĽUBOVNIANSKEHO OSVETOVÉHO STREDISKA

TEREZA VAŠKOVIČOVÁ, 12 rokov, ZŠ Jána Švermu, Štefánikova 31, Humenné (próza)

CENA PRIMÁTORA MESTA STARÁ ĽUBOVŇA

LENKA ŽARNAYOVÁ, 12 rokov, ZŠ, Kúpeľná 2, Prešov (próza)

CENA ĽUBOVNIANSKEHO MÚZEA

PAULÍNA ŽATKOVÁ, 14 rokov, ZŠ, Ul. Gorazdova 1319/6, Bánovce nad Bebravou (próza)

CENA ĽUBOVNIANSKEJ KNIŽNICE

PATRIK SKLENÁR, 11 rokov, ZŠ, Komenského 6, Stará Ľubovňa (poézia)

CENA SLOVENSKEHO ZVÄZU PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV

BARBORKA PORVAŽNÍKOVÁ, 14 rokov, ZŠ Jána Švermu, Štefánikova 31, Humenné (próza)

CENA POROTY

SVETLANA ČUREJOVÁ, 12 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Okružná 9, Stará Ľubovňa (próza)

CENA ĽUBOVNIANSKEHO LITERÁRNEHO KLUBU

KRISTÍNA KOVALČIKOVÁ, 13 rokov, ZŠ, Za vodou 14, Stará Ľubovňa (poézia)

NAJMILŠIA...

Moje dlane v твоjich dlaniach
opreté o kraj stola
hrboľky v nich vraj bolia
rieky a potoky tiahnu sa nimi
hovoria za teba
keď mlčia iní

pohládzam kopčeky
vyduté od práce
dnes veru ja
ja napečiem koláče

štrudlík ti naložím
tanier ho nepýta
najmilšia babička
najedz sa dosýta

láskou ťa obalím
mašľa na ozdobu
v srdiečku naveky
uložím podobu
najmilšia babička

EVA ONDERIŠINOVÁ
CENA MINISTRA ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR

STROM (SOM ON)

prsty zaborené v zemi
špina spoza nechtov sa mu dostáva do ciev
o chvíľu bude prúdiť celým telom
neznáša byť pripútaný zemou
nepohnúť sa z miesta

aspoň ruky sa dotýkajú oblakov
meniacej sa oblohy

postupne z neho vyprcháva život
letokruhy pribúdajú

aj keď má stále veľa obdivovateľov
cíti sa byť sám

niekedy som on

LENKA MELCHEROVÁ
CENA PREDSEDU PREŠOVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

HUSÍ PRÍBEH ALEBO MÔJ STATOČNÝ OCKO!

Jedného dňa som ležala na posteli a nudila som sa. Nemala som čo robiť. Oco bol tiež doma. Občas mi zvykol rozprávať zaujímavé príbehy zo života. Vyzeralo to, že dnes nemá nič dôležité. Sedel v kuchyni a popíjal svoju obľúbenú kávičku.

Rozbehla som sa za ním.

„Oci, oci! Môžeš mi povedať nejakú príhodu z tvojho detstva, prosím?“

Ocino sa usmial a odvetil: „Tak dobre, Terezka, sadni si a pozorne počúvaj!“

A začal rozprávať:

- Keď som mal osem rokov, bol som ešte mladší ako ty dnes, chovali sme doma husi. Raz na jar sa vyľahli malé húsatka a mamka práve mňa ich poslali pásť na lúku. Zobral som si palicu a išiel. Kráčal som vpredu. Gunár a husi išli hneď za mnou a za nimi cupitalo sedem malých húsatiek tak ako sedem trpaslíkov za Snehulienkou... to poznáš, chi,chi,chi... Došli sme k malému potoku. Gunár s húskou potok bez problémov prešli. Aj húsatka prešli, ale nie všetky. Jedno, to najmenšie, stále zaostávalo a pri potoku už nemalo síl prejsť cezeň.

Videl som, že nemôže prejsť cez potok samotné, bez mojej pomoci, tak som ho zobral do dlaní. Asi sa trochu aj zľaklo, preto odrazu vyplašene zapišťalo. To však nemalo robiť. Gunár sa rozzúril, zaútočil na mňa a začal ma naháňať po poľnej ceste.

Ja ti neviem, či od strachu, alebo som bol vtedy také nemešlo, skrátka, zakopol som o koreň veľkého stromu a čľup do vody! Bol som premočený do nitky! Triasol som sa od zimy, spanikáril som a bleskurýchlo som utekal domov. Keď som príbehol, mamka sa divili, prečo som celý mokrý, ale najmä sa zaujímali o to, kde som nechal naše husi aj s mladými. Keď som zo seba vysypal, čo sa stalo, tak som dostal krik nielen za to, že som prišiel mokrý, ale hlavne preto, že som nechal husi samé na lúke.

Ihneď som sa prezliekol do suchých vecí a hybaj naspäť. Prídem na lúku za potokom a naše husi sa pásli akoby nič. Bol som vtedy veru rád, že som ich tam našiel. Od šťastia som si pokojne ľahol do trávy a pozoroval nebeskú oblohu. Zrazu som začul vystrašené husie ssssss... Obzrel som sa a vtedy som ju zbadal. Malú hrdzavú zlodejku, veru, Terezka, bola to líška. Brúsila si zuby na ľahkú korisť, na naše vykrmené husi. Tie vyplašene gagotali a ja som v prvej chvíli nevedel, čo mám robiť. Aj keď som sa bál, teraz už naozaj, husi mali jedinú šancu, že to nevzdám a budem ich rytierom. Pozbieral som posledné zvyšky mojej „dnešnej“ odvahy a začal som po líške hádzať všetko, čo bolo po ruke. Najprv svoju palicu, potom batoh s jedlom, fľašu vody, okolité skaly a kamene, skrátka všetko, čo mi príroda ponúkala na ich ochranu. Keď som zbadal, že líška je zaskočená, vzal som nohy na plecia a hybaj domov, husi poslušne za mnou, teraz sa však vymenili. Prvé utekali moje statočné húsatka, za nimi mater a po nej náš odvážny gunár, ktorého som sa ja sám bál ako čert kríža, tentoraz bol aj on v úlohe rytiera a nevzdával sa. Uháňali sme všetci s vetrom opreteký. Ja som bežal vpredu a husi za mnou.

Nakoniec sme dorazili domov v bezpečí...

Dopovedal ocko a s chuťou sme sa na husacom príbehu obaja zasmiali. Napokon môj statočný ocko doložil: „Na to, že som mal vtedy osem rokov to dopadlo veľmi dobre, hlavne pre líšku, chichichi... Teraz by som pred ňou, zlodejkou našej husacinky, už určite neutekal.“

Môj statočný ocko!

TEREZA VAŠKOVIČOVÁ
CENA ĽUBOVNIANSKEHO OSVETOVÉHO STREDISKA

KRABICA PRÍBEHOV

Zimné prázdniny. Počasie bolo celkom typické pre ročné obdobie v našej zemepisnej polohe. Stále žiaden sneh, krátke dni a človek nemal doma čo robiť. Jednoducho nuda.

V skorých večerných hodinách sa domov vrátil otec. Na rozdiel od bežných dní so sebou priniesol väčšiu krabicu.

„Určite to nebude darček. Vyzerá staro a ošúchane,“ pomyslela som si.

„Kúpil som ti šteniatko.“

Skvelá správa! Skoro som vyskočila z kože. Ale už na prvý dotyk sa mi niečo nezdalo v poriadku. Krabica bola dosť ťažká. V živote som v rukách nedržala veľa šteniat, napriek tomu som vedela, že žiadne z nich nebolo také ťažké.

„Tu niečo neseď.“

Pozrela som sa sklamané na otca. Pousmial sa typickým šibalským úsmevom. Odišla som do izby a začala skúmať krabicu. Albumy plné fotografií.

„Rozhodol som sa zdigitalizovať rodinný poklad,“ oznámil otec po večeri.

„Prosím? Zdigitalizovať?“

Ľudí na fotkách som spoznávala pomalšie. Starí rodičia boli vo veku mojich rodičov (v najlepšom veku, ako zvykne hovoriť moja mamka) a oni boli ešte deťmi. Neznámych ľudí mi otec ochotne predstavil.

„Ak chceš, porozprávam ti príbeh o prastarých rodičoch.“

Jemne som prikývla.

„Narodili sa začiatkom dvadsiateho storočia, pred začiatkom prvej svetovej vojny. V tých časoch sa žilo oveľa ťažšie. Veci, ktoré máme dnes, neboli samozrejmosťou a ľudia sa tešili aj z maličkostí. Prežili dve vojny, znárodnenie, zmenky, socializmus... Dokázali byť šťastní a nestratili zmysel pre humor. Nemali veľa peňazí, ale mali veľké bohatstvo vo svojich srdciach. Ktovie, ako by sme prežívali všetky problémy, ktoré mali oni.“

Dedko bol od mladosti veľkým nezbedníkom. Otec hovorí, že členovia našej rodiny zdedili zmysel pre humor práve po ňom. Nebolo zvykom, aby deti študovali. Kto vedel písať a čítať, ten sa považoval za vzdelaného človeka. Dedko sa vyučil za holiča. Mal rád hudbu a hral na husliach. Bol dieťa šťasteny. V prvej svetovej vojne bol príliš mladý na to, aby narukoval na front a počas druhej svetovej vojny bol už pánom vo veku, keď sa nepatrilo narukovať. Spoločenský človek! Energia mu vydržala až do staroby. Nikdy neprestal pracovať.

Aj babka bola poriadne veselá kopa s nákazlivým smiechom. Otec mi povedal, že ju v živote nepočul kričať, ba ani nevidel hnevať. Jej najväčšou záľubou boli knihy. Keď mala chvíľu času, ponorila sa do fantastických príbehov. Nebolo zvykom, aby vydaté ženy pracovali. Prastará mama bola ženou v domácnosti, čo znamenalo, že mala po celý deň veľa práce. Odmenou bola spokojnosť rodiny.“

Raz dávno som počula myšlienku o tom, že pokiaľ spomíname na našich predkov, ktorí už nie sú s nami, stále žijú v našich srdciach. Ak sa spomienky vytratia, predkovia sa stratia v prachu dejín.

LENKA ŽARNAYOVÁ
CENA PRIMÁTORA MESTA STARÁ ĽUBOVŇA

POKLAD

V jednej dedine, nie ďaleko, nie blízko, žil raz istý kováč Michal. Chlap ani hora, s vlasmi farby pšeničných klasov. Dobromyseľný človek, neublížil by ani muche, ale do železa kul, až iskry odletúvali. Mal svoju vyhňu, chalúпку a ženu, nechýbalo mu teda nič. Stačilo mu byť vo svojej vyhni a občas zájsť na pohárik. O jeho žene sa však vravelo, že by sa najradšej videla v krajšej chalupe, s plňšou komorou. I keď nepochádzala z panského dvora, Betka mala rada dostatok. Michal však nie veľmi dbal o to, čo si v dedine myslia a Betke doprial, aj keby sám nemal čo do úst vložiť. Vravievalo sa o nej, že je dobrá rozprávačka a šikovná robotnica, preto ju veľa ráz pozývali na priadky, či driapačky peria. Veď pri týchto prácach sa rady aj trochu zabávali a medzi takéto zábavy patrili práve rozprávačky a drobné klebietky. Či už o ľuďoch v susedstve, alebo z blízkej dediny. Či pán farár prijali pozvanie na obed k susedom, či mlynárovci spravili zabíjačku, Jurko požiadala Aničku o ruku, alebo gazdina Trepáčová predala husi pekárovi.

Nuž a keď sa raz takto na páračkách opäť stretli ženy z dediny a každá už čo-to vyklebetila, prišiel rad na vdovu Michalovu. Tá sa hneď spýtala, či ešte stojí dom starého kováča. Mnohí to nevedeli, lebo bol na kopci za vinohradmi. Vinohradníci si dokonca mysleli, že v ňom straší. Nečudo! Veď bol desať rokov opustený, odkedy starý pán kováč umrel. Betka ale vedela, Michal tam občas zašiel trávy nakosiť. „Stojí, čo by s ním malo byť? Bol to dom otca môjho Miša. Čože, vari v ňom nestraší?!“ zľakla sa. „Aj to sa povráva,“ riekla pani domu. Už dávno sa nerozprávali o tom, prečo tam Mišo s Betkou nebývajú. „Je to dosť ďaleko od dediny a Miškovej vyhne. Nechcem v ňom tiež vyvolať spomienky, odkedy sme kováča pochovali,“ povedala kedysi Betka. Teraz však predmetom bolo niečo iné. „Keď ešte žil kováč,“ ozvala sa z kúta babka Galbavá a všetky ženy v izbe, okrem pani domácej, sa mykli a obrátili k nej, „chodievala som mu doniesť jedlo, keď ovdovel. Vtedy sa o ňom vravievalo, že mu začína strašiť vo veži,“ pokračovala. „I ja som si to myslela a trochu som sa bála, ale keď nad tým teraz premýšľam, jeho Agátka, nech odpočiva v pokoji, by toho bola schopná...“ zachichotala sa zvláštnym, trochu škreľavým tichým hlasom. „Čoho by bola schopná? Babka, pokračuj!“ nevydržala Betka. „Vziať rodinné šperky, krížik i prsteň, porcelán a ametystovú brošňu, ukryť ich niekde v truhlici a zakopať pod zem...“ Všetky ženy sa začali smiať. Čo si to tá babka zasa vymýšľa?

Chodí na páračky s tými najneuveriteľnejšími príhodami. Všetky vedeli, že to nie je pravda. Ale Betka sa nasmiala. Odchádzala z páračiek so zmiešanými pocitmi. Naozaj mala Mišova rodina také bohatstvo? Je pravda, že ho pani kováčka ukryla do truhlice a zakopala? Alebo si to tá babka len vymyslela? Kládla si otázky, až kým nedorazila k vyhni. Musí sa na to Miša opýtať, veď ide o vážnu vec! Veď keby to bola pravda, boli by bohatí! To by bol život... „Mišo?“ „No? Čo je?“ Betka sa posadila na lavicu. „Čo vieš o kováčovi a jeho žene, o tvojich rodičoch?“ Miša otázka zarazila. Betka sa nikdy na nich nepýtala. Po otcovej smrti boli spomienky bolestivé. „Mama prišla do dediny po svadbe, nemali kde bývať. Otec postavil dom pre svoju nevestu za vinohradmi, vraj tam budú mať pokoj. Neskôr, keď začali vo vinohrade pracovať len vinohradnícki učni, čo môj otec nebol, postavil vyhňu. Darilo sa mu, tak ma neskôr zaučil. Mama predávala bylinky, neskôr sa stala bylinkárkou, možno preto susedia začali šepkať, že jej straší vo veži. Ako roky plynuli, začala sa sťažovať na srdce. Doktor sa domnieval, že to mohlo byť príčinou jej smrti...“ „A mamka šperky nemala?“ „Nespomínam si, iba retiazku s krížikom, peniaze odkladali, ale neviem o žiadnom inom šperku.“ „Ametystovú brošňu, prstene?“ „Nepreháňaj, kde by zohnali?!“ Mišo sa nahneval, odišiel do izby. Tak možno to je pravda, pomyslela si Betka. „Oj, to by bolo! Ukázať sa v kostole s novou brošňou, či dokonca zlatým prsteňom. Všetky gazdiné by mi závideli. Nepokladali by ma už za chudobnú kováčku, čo nemá ani na novú sukňu!“ Nebude už viac čakať! V nočnej košeli natiahla si sukňu, vzala šatku a lampáš a bosá podľho, cez vinohrady. Ako sa tak blížila pomedzi vinohrady, konáriky sa jej zachytávali do vlasov a sukne. „Au! Au! Hlúpe konáre!“ rozčuľovala sa a kliala ako pohan. Všade tma. Len mesiac v splne osvetľoval tmavú chalupu, na stenách sa leskli pavučiny. Betka otvorila škripotajúcu bránku. Všade ticho. Priplížila sa k rýľu, opretému o stenu. Hú! „Á!“ rozkričala sa. Vzápätí stíchla. „Bože dobrotivý, veď to bola len sova,“ šeptom sa ubezpečila. Mišo sa nepokojne prehadzoval v posteli. Snívalo sa mu o mame, divo rozkopávajúcej podlahu. Vo sne videl aj Betku. Ležala na podlahe v krvi! Preľakol sa. „Á áá!“ Začul výkrik od vinohradov. Neváhal. Veď to znie ako Betka! Napochytre si obliekol nohavice a kabátik. Schytil lampu a utekal k vinohradom. „Bétká!“ Betka zistila, že dvere sú otvorené. Rýchlo sa schovala za múr. Nič. Hádám ich len vietor otvoril. Začala kopať. Zrazu za ňou niečo zašuchotalo. Obzrela sa. A tu zrazu veľké oranžové oči. Čierne rohy. Betka zvriskla. Čert! Pustila lampu a bežala dole. Cez kriaky aj bodliaky. Trésk! Zaiskrilo sa jej pred očami. „Betka?“ „Miško? Naháňa ma čert! Utekajme!“ „Čert? Čože? Baba bláznivá, a kde?“ pochybovačne sa na ňu zahľadel Mišo. „A čo tu vlastne robíš?“ „Ja, ja som si myslela, že v tom dome je poklad a bol tam čert!“ pritisla sa k nemu. „Bojím sa. Poďme domov!“ „Nie. Ideme pozrieť, čo za čerta si videla.“ A už aj mieril k chalupe. Betka opatrne za ním. Otvorili bráničku a po špičkách vošli do dvora k dverám. Pootvorili ich. Zrazu sa z nich niečo vyrútilo. Zamečalo to. Beta div z kože nevyskočila. „Čert!“ zvriskla. Mišo sa začal smiať. „Betka, veď to je cap! Čo to nevidíš? Bucu od susedov Machových. Asi sa mu podarilo otvoriť bráničku, možno ju rozrazil, aj dvere...“ Bucu začal skackať, tešil sa z toho, že vystrašil ľudí. Niečo mu však pod kopytami cinkalo. „Čo to je?“ poškrabal sa na hlave Mišo. „Daj sem ten rýľ, Betka, voľačo som začul...“ Odstrčil Bucu a priviazal ho špagátom o bráničku. Začal kopať. „Čo to, dopekla, je?! Sklo či košík? Počkať, Betka, dones ten lampáš, to je, nie... to nemôže...alebo? Je to ono! To je otcova pálenka! Betka, našli sme poklad!“ schytil ženu a vrelo ju vyobjímal. „Miško a plný demižón! To je úžasné!“ „Predám z nej a kúpim ti sukňu aj brošňu z jarmoku, ako si chcela. A ešte aj zostane! Oj, mama, mama, ďakujem!“

Spravili, čo si zaumienili. Predali, rozdali susedom a aj veľa zostalo. Aj o rok na krstiny. „Na moju mamu, ktorá tento poklad zachovala!“ zdvihol Michal pohárik na prípitok. „A na Bucu, ktorý ho našiel!“ zdvihla pohár aj Betka.

PAULÍNA ŽATKOVÁ
CENA L'UBOVNIANSKEHO MÚZEA

SCHODY DO NEBA

Šumí
tancuje
a rastie v daždi
stráži včielky-
-rozvoňajú ho medom
a ja...
ležím v jeho tieni,
v ústach mám tiež medovú chuť
a sníva sa mi,
že lietam,
kričím
a nebojím sa,
že objavujem,
spoznávam,
beriem i dávam
a viem,
že raz sám spravím schody do neba

PATRIK SKLENÁR
CENA L'UBOVNIANSKEJ KNIŽNICE

PRVÉ KROKY NA SLOBODE

„Mňáááám, tie slivky sú fakt bomba!“ rozplývala som sa pod starým stromom.
„Bomba? Veru nejedna tu spadla počas vojny,“ chytila ma za slovo babka Anka a prerušila moje hlasné mľaskanie.
„Babi, ty si fakt zažila vojnu?“ chytila som ju za ruku a prechádzali sme záhradou pri našom letnom dome. Vlastne už iba toho, čo z neho zostalo.
„Bola som ešte veľmi malé dievčatko, mnoho viem len z rozprávania mojej rodiny. Ale ten strach, výbuchy, nepokoj... na to sa zabudnúť nedá.“
„Aha, pivnica je stále tu. Môžeš v nej pochovať svoje zlé spomienky.“
„Veru, tam som sa učila chodiť.“
„Čože? V pivnici? Žartuješ!“ neverila som.
Nežartovala. Na chvíľu stíchla, oči sa jej zaleskli a nemo hľadela pred seba.
„Ach, moja, keby si len vedela...“ potľapkala ma po ruke a začala rozprávať.
„Neplač, veď to bolo už dávno,“ zotrela som veľkú slzu stekajúcu po hlbokoj vráske .
„Keď som sa narodila, Slovensko bolo vo vojne už tretí rok. Naši bojovali na východnom fronte. Do dediny prišli nemeckí vojaci a všetko sa zmenilo. Naš dom viac nebol naším domovom. Cudzinci sa rozvaľovali v našich posteliach, jedli z našich tanierov, sedeli na našich stoličkách,“ pohľadzala pohľadom vlhké zvyšky múrov.
„... ako v rozprávke o Snehulienke,“ pokúšala som sa ju rozosmiať, ale po lícach jej stále tiekli slané potôčky.
„Nebola to rozprávka. Museli sme sa presťahovať do pivnice za stodolou. Krčili sme sa tam aj so susedmi, ktorých tiež vyhnaní z vlastného domu a nemali kam ísť. V jednom kúte bolo jedlo a voda, okolo chladných stien na doskách koberce, vrecia so senom a na nich periny. Kobercami sme poprikrývali zemiaky a zeleninu, lebo aj na tie sa lakomili. Pomreli by sme od hladu. Neútlunú pivnicu osvetľovala len úbohá sviečka.“
„Čo ste tam robili celý deň?“ nechápala som.
„Nekonečné dni a noci sa pomaly vliekli. Rozprávali sme sa, modlili, mamka mi pletla sveter, začínalo už primfzať, ocko stružlikal dreveného koníka. Prosíkala som, aby ma hojdal na kolenách. Hijo, heta, na koničku. Práve mi minul rôčik a moje nôžky už chceli chodiť, no v nízkej úzkej pivnici sa nemali kam rozbehnúť. Pomaly som sa púšťala na cestu od mamky k otcovi, potáčala som sa medzi vrecami, zakaždým ma zachytili niečie ruky, až som skončila opäť pri maminej sukni. Vonku v záhrade bolo toľko miesta na behanie a ja som hľvela pod zemou,“ spomínala.
„Dedina stíchla, polia neobrobené, bolo treba zasiať oziminy. Vyjsť von však bolo nebezpečné. Muži vychádzali len v noci. Nakrmiť dobytok. Môj otec bol odvážny muž, srdce ho bolelo pri pohľade

na tú biedu. Raz sa tajne odvážil na pole, no keď tam zbadal zatúlanú raketu a kopu mŕtvol, vrátil sa ešte nešťastnejší, ako tam išiel.“

„Chudák pradedko,“ lamentovala som tiež.

„Spoza kopcov bolo počuť dunenie kanónov. Kdesi v diaľke vybuchovali bomby, uši nám trhali plačlivé rakety. Triasli sme sa od zimy aj strachu. Deti stále rumárgali. Pri každej rane sme podskočili od ľaku. Len pod maminou sukňou bolo bezpečne a teplo. Schúlení, s hlavou medzi kolenami, držali sme sa za ruky. Zapchávali sme si uši, aby sme nepočuli to besnenie. Zvuky vojny boli neznesiteľné.“

„Prečo ste nič neurobili? Nepridali sa k partizánom? Učili sme sa o nich na dejepise.“

„V neďalekej dedine to skúsili, fašisti im potom vypálili celú dedinu a deti zhoreli v domoch! Viac sa nik neodvážil,“ skryla si tvár do dlaní a pridržala si trasúce líca, „čakali sme, kedy sa už skončí to peklo.“

„Ešte dlho ste museli trpieť?“

„Nemci pomaly ustupovali a osloboditelia Červenej armády prichádzali. Jedného dňa sa na dvore strhol krik a hurhaj. Krava bučala, sviňa kvičala, sliepky kotkodákali. Zvieracie zvuky sa miešali s ľudskými. Náhle ktosi otvoril poklop do pivnice, zreval, namieril zbraň a my sme poslušne nastúpili pri dome. Neodvážili sme sa dýchať. Vojaci vyťahovali jalovicu z maštale. Môj otec sa tam hneď rozbehol, zatarasil východ, no hneď ho zastavil ďalší so zbraňou. Stuhli sme od strachu. Mama zadržala srdcervúci výkrik, ktorý sa jej dral z hrude.“

„Tak túto ti nedám! Veď tu pokapeme! Na! Ber si!“ prehrabával sa náhlivo vo vrecku a po chvíli čosi vytiahol. Svoj vzácny poklad. Hodinky svojho otca. S bolesťou ich podával zlosynovi a zlomený klesol k zemi. Zrazu z domu vybehol dôstojník. Dostal správu, že sa blížia Rusi. Situácia sa veľmi rýchlo zmenila. Všetci naskákali do áut a už ich nebolo. Utiekli. Nechali nás stáť na dvore vyjavených, vystrašených, potupených. Po mesiacoch krčenia sa v pivnici sme sa konečne narovnali. A ja? Vykročila som. Spočiatku nesmelo, o chvíľu celkom sama bez pomoci, kráčala som. Jedna nôžka, druhá nôžka. Cup – cup. Zapotácala som sa. Báč. Na zemi sa čosi blyšťalo. Hodinky. Museli im v tej rýchlosti vypadnúť. Zodvihla som ich do svojich malých rúčok a niesla ubolenému otcovi. Rozbehla som sa k nemu, v ústrety novému začiatku. Zodvihol ma vysoko k oblohe a skríkol: „Slobodaaaa!!!!“ Zatočil sa so mnou celý svet.“

„To bol ale smutný príbeh,“ vzdychla som. Babka sa pomaly preberala zo zlého sna, pretrela si zarosené oči a pozrela na jasné nebo.

„Nebol to len príbeh, taká bola vojna,“ otočila sa ku mne, trasúcimi rukami mi urobila krížik na rozpálenom čele. „Bodaj si to nikdy nezažila!“ zašepkala a spustila mi do dlaní drevený ruženec.

BARBORA PORVAŽNÍKOVÁ
CENA SLOVENSKEHO ZVÄZU PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV

STARÝ GAŠTAN

Strom, ktorý by som vám rada predstavila, sa volá Gaštan a rastie v Podsadku, v blízkosti mojej školy. Stojí v samom strede našej obce. Za ním sa majestátne vypína kostolík, po pravej strane je autobusová zástavka, a po ľavej strane sa nachádza komunitné centrum, v ktorom trávim svoj voľný čas.

Okolo tohto gaštanu prechádzam skoro každý deň. Tento strom je veľmi veľký a mohutný. Na prvý pohľad je vidieť, že je už veľmi starý. Najviac sa mi páči v jeseni. Jeho lístie je bohato sfarbené, vyzerá, ako keby bol z obrazu umeleckého maliara. Je tak vysoký, že ho vidieť cez okno z mojej lavice, našej školy. Občas sa na neho zapozieram a uvažujem, čo by mi mohol povedať, keby mohol rozprávať. Určite si pamätá toho naozaj veľa. Keby naozaj vedel rozprávať, ukázala by som mu fotku mojich rodičov, a on by si určite na nich spomenul. Veľmi ma zaujíma, ako to vyzeralo kedysi v Podsadku. Čo si myslí o ľuďoch žijúcich tu. Čo všetko sa zmenilo, ako vyzerala naša škola kedysi. Možno si pamätá na dôležité udalosti v našej obci, možno by mi porozprával aj o mojich rodičoch, keď začali spolu chodiť. Občas, keď idem okolo tohto stromu, mám chuť si pod neho sadnúť. Keď som bola malá, robievala som to s kamarátkou, a takto sme tam len sedeli a sledovali okolo idúcich ľudí. Uvedomujem si, že keď je už tak starý, musí byť aj unavený z našich detí, ktoré sú veľmi hlučné, keď sa hrajú pred školou, alebo chlapci, ktorí občas do neho len tak kopnú, z dlhej chvíle. Vždy v jeseni s kamarátkami zbierame gaštany, z ktorých si doma, ale aj v škole vytvárame všelijakých gaštankov.

Veľmi túžim, aby tento strom tu stál ešte veľa rokov, aby ešte dlho tešil svojou krásou ďalšie generácie našej obce. Možno si bude pamätať aj mňa, a takto ako ja teraz, bude sa zamýšľať nad tým, ako sa tu v Podsadku žilo, raz moja dcéra.

**SVETLANA ČUREJOVÁ
CENA POROTY**

ČAS TIKÁ NAOPAK

Mesto pradie v tichu skál, hôr, lesov...
V tichu majestátneho hradu, kde zaklopal hosť na bránu
bránu starého mesta
čo slávu mu i gróf Zámoyský priniesol.
Mesta, čo skrýva veľa pokladov, ktoré si hrdo stráži.
Vedelo by rozprávať
veselo i smutno...
Za bránou na každého čaká plná náruč krásy
krásy obalenej do histórie
kráľov
pokladov
vojen
Kytica dejín mu vyrazí dych
Je viazaná s láskou...
História píše písmom zlatistým
čo a kde sa stalo
Koľko kráľov mestu vládlo ...
Otvoríme stredovekú bránu
nech kytica histórie letí ku všetkým

**KRISTÍNA KOVALČÍKOVÁ
CENA ĽUBOVNIANSKEHO LITERÁRNEHO KLUBU**

II. KATEGÓRIA – POÉZIA

GORALKA

Chočasjo si maľušinkodrôbno,
bedžese mne gaždžineckadôbro.

Moja babka, goralka malá,
s hračkami sa nehrávala.

Kravy išla pást' na lúku,
nehrala sa na notebooku.

Do ruky vzala palicu,
pod pazuchu učebnicu.

Na paši sa učila,
a tak kravy strážila.

Kravy to sú potvory,
utekali do hory.

Beda, beda,
bez kráv sa prísť domov nedá.

To by bola bitka veľká,
zhasla by aj petrolejka.

Musela by bez večere
utekať hneď do postele.

Preto moja babka malá
na kravy si pozor dala.

Nebola to iste psina,
ešteže je doba iná.

Ja by som sa veru bála,
keby som pást' kravy mala.

Radšej nech mi babka drahá
o jej detstve porozpráva.

LAURA LAŠTÍKOVÁ, 1. MIESTO

ZÁZRAČNÝ STROM

U nás stojí na dvore pán,
z tých všetkých pánov, ktoré sadil dedko, ostal sám.
Košatou korunou odolal všetkým prírodným podmienkam.

Môj dedko vkladal život do stromov,
srdce, myšlienky, práca rúk.
Každý jeho strom mu vďačil úrodou.
farebných ovocných trsov zhluk.

Dnes je len svedkom starých čias,
kôra má zápis všetkých z nás.
Je ako relaxačné centrum s bufetom,
ukryje a chráni dušu pred svetom.

Hojdačkou lietam vo vetre,
strom ten ma drží na vetve.
Pod nebom oči zatváram
voľnosťou sa opájam.

A strom, ten nebo objíma,
koreňmi vrasť do zeme.
Má silu a podporu z božích rúk.
aj vy ju v ňom nájsť môžete.

PATRÍCIA FABISOVÁ, 2. MIESTO

SCHODY DO NEBA

Bol raz jeden strom,
veľká diera v ňom.
A v tej diere, to je veda,
schody vedú až do neba.

Idem vyliezť celkom hore,
budem mať ja dobré skóre.
Zdolám to aj bez výt'ahu,
schodov mám už plnú hlavu.

Miesto schodov vidím mraky,
dejú sa tu aj zázraky.
Kto hovoril o zázrakoch?
Veď tu žiadne nie sú,
táto cesta vedie k lesu.

JAKUB KAČENA, 3. MIESTO

MÔJ STROM

Keď som malým chlapcom bol,
s ockom zasadil som strom.

Kým bol stromček malý,
pri ňom sme sa hrali.

Až vyrástol ten náš strom,
spravili sme na ňom dom.

Ten strom má rada celá naša rodina.
Každé dobrodružstvo sa pri ňom začína.

Keď nás zas chytila chrípka,
pomohol nám náš strom lipka.

Pre moju mladšiu sestričku
sme zavesili hojdačku.

Tá, keď sa tam hojdala,
veľmi pri tom výskala.

A môj ocko s naším psom
sedávali pod stromom.

A pre našu mamičku
dali sme tam lavičku.

Na tom strome veselo je,
vtáčik si tam vyspevuje.

Raz, keď budem dospelý,
nepoležím v posteli.

Pôjdem k mojej lipke stále,
opravím, čo bude staré.

A keď budem ja starý,
lipka sa mi odmení.
Budem oddychovať v jej tieni.

ADAM TREMBULÁK, ČESTNÉ UZNANIE

II. KATEGÓRIA – PRÓZA

SLOVANSKÁ OSADA

Dona upierala pohľad na zapadajúce slnko. Po neľahkom dni si cenila, i keď len krátky oddych. Každá noc sa jej zdala veľmi krátka. V hlave sa jej zbíhali všetky starosti, ktoré boli, aj budú. Zvalila na zem. Čakala ju hrozná noc v lese. Najviac sa bála vlkov a ostatných mäsožravých šeliem.

Ráno sa zobudila skôr, ako čakala. Slnko len pomaly vychádzalo za veľkými horami. Postavila sa a vyšla spod stromu na rozsiahlu lúku. Rozbehla sa, a vychutnávala si letný vzduch. Mierila na juh. Dúfala, že tam nájde viac jedla ako na studenom severe. Za ňou sa v diaľke zmenšovali hory a vpredu sa vytvarovali obrysy domov. Dona nechcela veriť. Osada? Zdalo sa jej zvláštne, že leží v takejto oblasti. Zrýchliła krok a mierila k nej.

Hradisko bolo lemované okolo celej osady. Prekvapilo ju, že vstupná brána je otvorená. Dona vkročila dnu. Nič nepočula, okrem rozhovoru dvoch ľudí. Potichu kráčala k nim. Nakukla cez kraj budovy a pozrela sa na dvoch ľudí. Jeden z nich hladkal malé psíča a druhý sedel pri ňom. Nepočula, o čom sa rozprávajú, ale zvedavosť ju dotiahla k zapojeniu sa do konverzácie.

„Ahoj, ste tu sami?“ spýtala sa Dona. Až teraz si uvedomila, že sú to tiež deti.

„Áno, a už poriadne dlho,“ posúdil chlapec.

„V tejto opustenej osade, keď sme prišli, bolo prázdno,“ dodalo dievča.

„A ty si odkiaľ?“ spýtal sa chlapec.

„Zo severu,“ zaklamala Dona. V skutočnosti patrila lesu.

O pár rokov sa prázdna osada preplnila ľuďmi. Prázdne domy sa už len tak nenašli. Dona bola hrdá na svoju prácu. Založiť novú osadu nebol jej nápad. Bývalý náčelník ani len nemá šajnu, ako to tu teraz vyzerá. V hĺbke duše pociťovala smútok za svojim bývalým životom. Mala to síce ťažšie s hľadaním potravy tak ako teraz, ale malo to aj výhody. Mohla ísť kamkoľvek, bolo jedno kam. Najviac jej však chýbalo pobehovanie po vlhkej trávě.

Z rozmýšľania ju vytrhol ohlušujúci vreskot. Do domu, kde stála Dona, vkročil chlapec, ktorý našiel osadu skôr ako ona. „Čo sa deje, Axel?“ dychtivo sa opýtala Dona. Nestihol nič povedať a mohutný vlk prerazil dvere. Axel preskočil cez okno. Dona to však nestihla. Zviera sa jej pozeralo rovno do očí, vrčalo a o pár sekúnd na ňu skočilo.

Zo sna ma vytrhlo ranné svetlo. Zúfalo som sa obzerala po izbe. Bolo mi čudné, že som mala taký sen. Bol úplne ako naozajstný. Vstala som a pozrela sa cez okno. Videla som len autá a moderné budovy.

Čo sa mi bude snívať nabudúce?

RADKA MAĎAROVÁ 1. MIESTO

AKO SOM ZMENILA DEJINY

Bol upršaný deň. Spokojne som sedela na zastávke a čakala na autobus. Trvalo to presne päť minút, kým prišiel. Keď zastavil štvrtýkrát, vystúpila som a pomaly kráčala domov. V predsieni bolo podozrivé ticho, v obývačke tiež. Kde sú všetci? Ozval sa zvonček. Ding-dong, ding-dong. Pred dverami stála mama. „Rýchlo sa obleč, prestalo pršať, ideme do ZOO.“ Bol to skvelý výlet a videli sme veľa krásnych zvierat. Vrátili sme sa okolo desiatej večer, takže som spadla rovno do postele.

To teda bol nudný príbeh, však? Nie, neboj sa, naozajstné dobrodružstvo ešte len začína. Tak si zober nejakú mňamku, pohodlne sa usad' a pozorne počúvaj.

...takže som spadla rovno do postele. Zobudila som sa tiež v posteli, ale nie v mojej. Dookola štyri tmavé steny, akási kutica – ako v stredoveku. Mňa však len tak niečo nerozhodí. Vybehla som von, do sveta, ktorý akoby nebol môj. Na vydláždenej ulici som našla pár drobných. Napadlo mi, že si kúpim noviny. A tam to stálo čierne na bielom. Do posádky slávneho Titanicu hľadajú posily! Ocitla som v anglickom Southamptone. Áno, odtiaľ 10. apríla 1912 vyplával Titanic. Wau! Podľa novin mal pevninu opustiť už o hodinu! Bez rozmýšľania som sa rozbehla do prístavu. Loď ešte kotvila a ja som si spomenula, čo ten slávny parník čaká. Pampampampááááááááááááááááááám. Musím niečo múdre vymyslieť.

Najjednoduchšie bude nájsť kapitána a vysvetliť mu, že som z budúcnosti. Dostať sa k nemu však vôbec nebolo jednoduché. Najskôr som stretla kormidelníka. Bol taký vysoký, že som mu nevidela do

tváre. Môj príbeh som zopakovala dvakrát, aby ma vôbec počul. „Tak Titanic podľa teba nedopáva do New Yorku?“ Rozosmial sa a odišiel. Potom som stretla čašníka, ktorý na mňa chvíľu pozeral a nakoniec povedal: „Malé dievčatá by nemali čítať toľko dobrodružných príbehov.“ „Ale ja naozaj musím hovoriť s kapitánom,“ povedala som nahnevane. Čašník si poklepal po čele: „Myslíš, že kapitán má teraz čas počúvať výmysly nejakého malého decka? Slávny Titanic sa predsa nikdy nemôže potopiť.“ Všetci si mysleli, že som sa zbláznila. Ani som sa im nečudovala.

Zrazu mi vo vrecku zapípal mobil a vtedy mi to došlo. Teraz mi konečne uveria. Všetci sa pozerali na čudo v mojej ruke: „Ako je to možné? Kde je schovaný ten malý orchester? Prečo to tak bliká?“ Nebol čas vysvetľovať. Vygúglila som im osud Titanicu na internete a hneď sme utekali za kapitánom. Aj jemu som vysvetlila, aká katastrofa sa má stať. Kapitán mi ponúkol miesto na lodi. Počas plavby som cez GPS pozorne sledovala našu polohu. Keď sme sa blížili k miestu zrážky, kapitán prikázal kormidelníkovi, aby loď hneď otočil a vyhol sa ľadovcu. Tentokrát Titanic bezpečne zakotvil v New Yorku.

Hovoriš, že si to celé len vymýšľam? Že si nikdy nepočul o potopení Titanicu? Samozrejme, že nie. Zmenila som predsa dejiny!

KRISTÍNA WIMMEROVÁ, 2. MIESTO

ČO SI OBLIEKALA MOJA PRABABIČKA

Mama mojej babky sa volala Zuzana a narodila sa v roku 1922. Žila na východe Slovenska.

Ako dievča nosila vrkoče. Keď sa vydala, vlasy si vysoko vyčesala do copu, ten zaplietla a zatočila do drdolu. Na ten uviazala biely čepiec ozdobený čipkou. A nakoniec si dala šatku vyšívanú kvetmi. Šatiek mala niekoľko, na každú príležitosť inú.

Prababka nikdy nemala oblečené nohavice. Celý život nosila sukne. Pod sukňou mala 4 až 5 ľanových spodničiek lemovaných čipkou. Na sukňu si dala ešte zásteru. Stále mala blúzku a sveter. V zime mala kožuštinovú vestu a hrubú vlnenú šatku. Do kostola sa vždy obliekala najkrajšie. Obúvala si čierne kožené čižmičky.

AGNESA SLEZÁKOVÁ, 3. MIESTO

JOHNY

Môj prastarý otec Ján Grajcár sa narodil v roku 1914 v Spišskom Podhradí. Boli to ťažké časy 1. svetovej vojny. Krátko po vojne vzniklo Československo. Situácia sa trochu zlepšila, ale na Spiši bol stále nedostatok práce. Keď mal 7 rokov, jeho ocko sa vybral do Ameriky. Našiel si prácu v bani a domov posielal peniaze. Keď mal 9 rokov, s mamou a bratom odišli za otcom do Ameriky. Vtedy ešte do Ameriky nelietali lietadlá ako dnes. Do Ameriky sa cestovalo loďou, ale trvalo to veľmi dlho. V novej krajine sa musel učiť po anglicky. Našiel si nových kamarátov a v Amerike sa mu páčilo. Žilo sa tam inak ako v Československu.

Onedlho otec zomrel. Ich mama sa rozhodla, že sa vrátia na Slovensko. Na Slovensku si kúpili dom. Prastarý otec sa musel učiť slovenský jazyk a gramatiku, lebo v Amerike nemal hodiny slovenského jazyka. Chlapci z ulice ho už nevolali Jano, ale Johnny (Džony). Onedlho sa prihlásil na školu pre učiteľov. Neskôr, keď skončil školu, stal sa učiteľom. Ako učiteľ sa zoznámil s ďalšou učiteľkou Annou. V roku 1934 bola svadba, Anna sa narodila v Budapešti. Keďže prastarý otec vedel po anglicky, chodili za ním ľudia z dediny, aby im preložil listy od príbuzných z Ameriky. To je príbeh môjho prastarého otca z Vydrníka.

MÁRIA GRAJCÁROVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

PYŠNÝ STROM

V jednom lese stál strom. Bol urastený, rovný s bohatou korunou. Krása sa zmenila na pýchu. Ozaj si strom namýšľal, že je ten najlepší a najkrajší na svete. Na jar k nemu priletela sova.

„Húúúú“, povedala sova. „Budem mať malé sovičatá a radi by sme si v tvojej korune postavili hniezdo.“

„Pchhhh, ja som veľmi krásny strom pre nejakú obyčajnú sovu. Lette si niekam inam“, nahneval sa strom.

Tak smutná sova odletela. Po chvíli priletel ďateľ.

„Milý strom, za chvíľu prídu na svet naše mláďatká, mohli by sme sa uchýliť v tvojej dutine stromu?“

Strom odvetil: „Čosi ťuk, ťuk, ťuk, taký pekný strom si predsa nemôže dať zničiť kmeň.“ Ďateľ so smútkom odletel.

Po nejakej krátkej chvíli letela okolo sýkorka. Pristavila sa pri krásnom strome.

„Ach krásavec, taká je ťa škoda, že si tak sám a opustený, čo keby som do koruny nast'ahovala svoju rodinku?“

Strom odvetil: „Moja koruna nie je pre nejakú vtáčiu rodinu. Leť si niekam inam.“

Za chvíľu sa po lese rozniesol chýr o strome, a všetky vtáčiky sa rozhodli stromu vyhýbať. Ten po určitom čase zistil, že ostal sám. Od smútku strom pomaly vyschol. Keď začul mladé sovičatá húkať, hneď sa potešil. Vtedy sa mladé sovičatá usídlili na suchom strome, ktorý sa po čase znova potešil. Od tejto chvíle strom pochopil, že nie je tak dôležité byť iba krásny. Mláďatá si kuvíkali a tešili sa, že si našli svoj nový domov. Strom bol zrazu najšťastnejší na svete.

MIRIAM HLAVÁČOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

VÄZENKYŇA

Moja prababička bola vo väzení.

Bola to mamka môjho dedka Štefana. Volala sa babka Katka. Všetci hovoria, že bola skvelá: milá, tichá a múdra. Každému pomáhala. Nikdy nekričala a nenadávala. Piekla koláče na svadby, takže ju všetci poznali. A mali ju veľmi radi.

Babka Katka bývala na kysuckých lazoch nad mestom Čadca. Mala sedem detí. Môj dedko ešte nebol na svete, keď ju zavreli do väzenia. On bol najmladší a narodil sa až tri roky potom.

Všetko sa to stalo v roku 1951. Vtedy vládli komunisti, ktorí nemali radi kresťanov. Preto zatvorili kláštory a rehoľníkov uväznili. Jedno také väzenie bolo aj v Podolínci.

Babke Katke to bolo veľmi ľúto. Hoci boli chudobní, nabalila im do košíka nejaké jedlo a vybrala sa vlakom do Podolíncu. Bola to dlhá cesta. Úlohu s Božou pomocou splnila a jedlo odovzdala.

Lenže vo vlaku stretla človeka, čo tiež nemal rád kresťanov. Babka mu prezradila, kde bola. Povedala mu tiež, že nie je správne väzniť nevinných ľudí. Ten človek to na ňu požaloval na úradoch. Potom musela ísť na súd. Odsúdili ju na dva týždne do väzenia.

Babka Katka sa nest'ážovala. Dedko vraví, že sa tam tie dva týždne asi modlila. Za oslobodenie pre rehoľníkov a za slobodu pre nás.

Som rád, že dnes už kresťanov do väzenia nezatvárajú. Som na babku Katku hrdý, že bola taká odvážna.

ŠTEFAN RUSIŇÁK, ČESTNÉ UZNANIE

NEPODARENÝ CHLEBÍK

Tento príbeh rozprávala mamke jej babka Margita. Keď sa mladá Margitka vydala, odišla z rodičovského domu bývať spolu s manželom k svokrovcom. Svokra raz mladej neveste nakázala upiecť chlieb. V tých časoch sa piekol doma v peci. Tá zamiesila cesto a zakúrila v peci. Potom nasádzala chleby do pece. Keď si už myslela, že sú upečené, povyberala bochníky z pece von. Zistila však, že nie sú v strede upečené. Pec u svokrovcov bola predsa len iná, než na akú bola zvyknutá doma. Čo teraz? Hoci bola zručná gazdinka, prvý chlieb v novej peci sa jej nevydaril. Bála sa, že ju vykričia. Nepodarky skončili v pomyjach pre teliatko. A to si veru pochutnalo. Lenže čo sa nestalo.

Poobede sa domov vrátil muž so svokrovcami a zrazu začuli divné zvuky z maštaľky. Vnútri našli teliatko s obrovským nafúknutým bruškom. Hneď vedeli, že je zle. Zavolali suseda, ten priniesol medicínu. Niekoľko hodín prehánali chůďa zvieru po záhrade. Bruško postupne spľaslo a teliatko zachránili. Bolo pre nich záhadou, čo sa mu len mohlo stať. Babka si vydýchla, ale nikdy sa nepriznala, že to bolo kvôli jej nepodarenému chlebičku.

VERONIKA TULEJOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

III. KATEGÓRIA – POÉZIA

DÁŽĎ

V korune z lístia
čo siaha až do neba
plného krehkých obláčikov
čakajú moje sny
rovnako krehké....

donedávna len tíško spali
teraz sa však hlásia o slovo
čakajú
kým s prvým jarným dažďom
spadnú na zem
a zmenia sa
na skutočnosť

EMA GAJDOŠOVÁ, 1. MIESTO

FAREBNÝ STROM

Farbičky tancujúce
na konároch stromu.

Každá z nich
iný príbeh píše,
iný obraz maľuje,
iný svet idealizuje.

Červená kreslí ružu lásky,
modrá zasa nebo
odeté do hviezdneho závoja,
zelená rosou
postriebrenú trávu,
žltá bádateľa na oblohe.

Chcem sa dotknúť
toho stromu,
aby aj mňa zmenil
na farbičku.

KAMILA LEHETOVÁ, 2. MIESTO

XXX

Strom je ako niť,
ktorá spája dve látky -
nebo a zem.
Korene má uväznené
pevne v zemi.
Nič s nimi nepohne.
V kôre má spísaný
celý svoj príbeh,
od semienka až
po veľký strom.
Priložím naň svoju dlaň,
a prstami prečítam jeho život.
Má cestičky kľukaté i rovné,
presne ako tie moje.
Všetky smerujú hore.
Strom sa dotýka neba konármi
a ja s nami.

NELA CHOVANCOVÁ, 3. MIESTO

STROM

Korene vsadené do chladnej hlíny,
kmeň sa týči dohora.
Nad kmeňom konáre a listy,
završuje bledá obloha.

Sedím pod týmto stromom,
jablko v ruke chrúmam,
pri jedení len mlčky dumám.
Moje oči tieň pohltí,
konáre listnatej obludy
priviedli svetlo do záhuby.

Vidím všetko tak jasne,
a pritom nevidím nič.
Predstavujem si krásne básne,
čo pre teba znamenajú gýč.

Zostaň mi v hlave,
oblečená v zafúľanom roláku.
Bez teba som stratený.
Ako cínový vojačik,
navždy na popol spálený.

Žiaľ na srdci kričí,
hľadám naše spoločné spomienky,
ako Malý princ hľadá
zabudnuté planéty.

Už pomaly odchádzaš,
ja na milión kúskov zlomený.
Ako môžeš tak rýchlo zabúdať,
na náš čas spoločne strávený?

Chtám ťa ako hviezdy,
na oblohe zatúlané.
Moje mŕtve ambície,
s tebou spojené.

Už ťa späť nezískam,
snažím sa zabudnúť.
Na tú chvíľu,
keď si si ku mne prvýkrát sadla,
pri tomto strome košatom,
aj s tvojím novým rolákom.

ADAM ČARNOGURSKÝ, ČESTNÉ UZNANIE

SIROTA

Raz by som chcela počuť znova
ten babkin hlas hoci aj zdola.
Keď čítala mi rozprávky,
čo Popolvár raz zdolá a ja pri tom pozerám do diaľky.
Ten hlas sa mi vrýval do uší,
čo môžem a čo sa nesluší.

To dobro, ktoré v sebe mala,
že rozdala ho a neskrývala.
Tá sirota, ktorú tetka vychovala,
lebo svoje dievky všetky pochovala.
A mater svoju peši ďaleko pozrieť musí,
to srdce jej v hrudi silno pri tom búši.

Ťažké vtedy bolo živobytie,
neľahké to bolo žitie.
A nakoniec ona sama
sirôtku chová ako vlastná mama.
A keď je zima treskúca,
sirôtka bosá, mrznúca.

Dedo si berie kapce a baranicu,
púšťa sa cez tú fujavicu,
odveje vietor baranicu,
nevšímajúc si metelicu,
omrznú uši a aj líca,
no nakoniec je šťastná chovanica.

KRISTÍNA POPAĎÁKOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

III. KATEGÓRIA – PRÓZA

VIANOČNÝ SĽUB

Kde bolo, tam bolo, a veruže naozaj bolo. Bola jedna malá osada uprostred hôr s roztrúsenými domčekmi, ktorá sa volala Nový Svet. V jednom z tých domcov žila rodina so štyrmi deťmi. Otec Rudolf, mama Anna a deti: Rudko, Anka, alebo aj Aťa, Janči a najmladšia Mária, pre súrodencov Maňa. Tak by sa mohla začínať rozprávka, no rozprávky zväčša končia šťastne..., ale nebudem predbiehať, táto aspoň šťastne začína.

Stalo sa to naozaj dávno, najmladšia z detí, Maňa mala vtedy len päť rokov a o sile tohto príbehu svedčí to, že dnes má takmer šesťdesiat dva a veľmi detailne si naň aj dnes spomína. Boli Vianoce, krajina zasnežená až, až, v dome stromček, okolo stromčeka deti, večera už rozvoniavala a rodina sa čoskoro chystala zasadnúť k Štedrovečernému stolu. Museli však ešte čakať na otca, pretože pracoval ako šofér autobusu a v ten deň mu služba končila večer o ôsmej. V tých časoch boli Vianoce naozaj veľkým sviatkom a aj napriek skromnosti tej doby si ho ľudia uctievali oveľa viac, ako dnes. Jedli jedlo, ktoré v iné dni roka nejedli a považovali to za dar. Ježiško zväčša nenosil darčeky, pretože ľudia boli chudobní a nemohli si to dovoliť. Ale deti sa tešili aj z toho, že Ježiško priniesol stromček. No v tejto rodine, vzhľadom na to, že okrem roľníčenia obaja rodičia chodili aj do práce, bolo peniažkov o čosi viacej, a tak Ježiško týmto deťom nejaký ten darček priniesol. A veruže priniesol aj toho roku.

Keď už všetky zvieratká v maštali aj na dvore, kravičky, ovečky, prasiatka, psy aj mačky dostali svoj prídel štedrej večere, pretože iba tak mohla rodina zasadnúť ku stolu a dočkali sa aj otca, navečerala sa aj rodina. A potom prišlo to prekvapenie. Pod stromčekom bol dar ako svet, prekrásne sánky, kovové, červené, s brzdou... Deti by ich najradšej išli hneď vyskúšať, lenže vonku bola tma a navyše bolo treba „pochodovať“ asi štyri kilometre hlbokým snehom do kostola na Polnočnú omšu. Sánky teda museli čakať pod stromčekom až do rána. Lenže ani ráno neprinieslo deťom pozitívne správy, pretože Prvý sviatok vianočný, čiže Božie narodenie sa v tých časoch uctievalo tichom. Tradovalo sa, že treba byť tichučko, ani nahlas rozprávať neslobodno, lebo Ježiško, ktorý sa v tej noci narodil, spí a hluk by ho mohol zobudiť. V ten deň sa nesmeli nič robiť, iba nevyhnutné veci ako napríklad starostlivosť o zvieratá a práca, ktorá sa nedala odložiť. Nesmeli sa rúbať drevo, rezať sečka, zhadzovať seno, v ten deň sa nevarilo, takže všetko bolo treba pripraviť na Štedrý deň alebo skôr. Pre deti to bol nudný deň, keďže nesmeli ísť ani von a šantiť v snehu. Museli v tichosti tento deň prečkať. Mama Anna sa vybrala do kostola na Veľkú Pastiersku omšu a otec Rudolf, nakoľko mal za sebou službu a večer sa chystal do ďalšej, si chcel na chvíľku oddýchnuť.

„Aby ste sa neopovážili robiť rámus, kým budem spať“, upozorňoval deti, „viete, že musíte byť dnes tichučko, aby ste nezobudili Ježiška. A aby Vás ani nenapadlo ísť sa vonku sánkovať, lebo sa na tých sánkach viacej nepovozíte!“ Dodal ešte a keď deti súhlasne prikývli, išiel si ľahnúť spať. No deti pod vedením trinásťročného Rudka, ktorý vynikal v neposlúchaní čakali len na túto chvíľu. Mama v kostole, otec spí, vonku sneh a pod stromčekom nové sánky... Čo tam po spiacom Ježiškovi, ten určite nič neprezradí. Keď sa presvedčili, že otec tuho spí, schytili sane a hor sa vonku do snehu. A že to bola paráda, o tom niet pochýb, krik a výskot sa ozývali celým chotárom. Možno ho počula aj mama, ktorá sa pomaly brodila snehom z kostola domov. Súrodencom sa radovánky v snehu tak zapáčili, že si ani neuvedomili, že krikom síce nezobudili Ježiška, ale zobudili spiaceho otca. Ten zhrozený vyšiel z domu a zamieril rovno k výskajúcim deťom. Keď zbadali výraz v jeho tvári, ihneď stíchli a nastúpili do radu ako vojaci so zrakom zabodnutým do zeme. Otec mlčky schytil nové sánky a vybral sa s nimi k domu. Vzápätí sa z kôlne ozýval zvuk rinčiaceho železa. Nahnevaný otec novučké sánky sekerou rozrúbal. Najmladšia päťročná Maňa, ktorá zjavne ani netušila, čo sa deje, sa otočila k súrodencom stojacim v nemom úžase a opýtala sa: „A teraz sa Ježiško nezobudí, keď ocko tak rúbe?“

Nuž, tak sa teda skončil príbeh o vianočných sánkach, z ktorých sa súrodenci tešili len pár hodín. Otec svoj sľub splnil, na týchto sánkach sa viac nepovozili. Isteže ho časom zlosť prešla a zariadil, aby Ježiško deťom priniesol mnoho ďalších darčiekov. Isté však je, že štyria súrodenci si dodnes pamätajú, že na Božie narodenie neslobodno zobudiť Ježiška, no ešte väčšmi treba dbať na to, aby ste nezobudili spiaceho otca.

Tá päťročná Maňa je moja stará mama a ona mi vyrozprávala tento príbeh.

ALŽBETA MURÍNOVÁ, 1. MIESTO

NEZNALOSŤ...

Som učiteľské decko. A tým je povedané všetko. Mama je zanietená dejepisárka a triedna je zarytá slovenčinárka. V zborovni sedia oproti sebe. Viete si predstaviť väčšiu katastrofu? Minule na hodine slovenčiny triedna vyhlásila, že prežíva slovenčinárske peklo, pretože sme poniektorí – teda skoro všetci- „prizabudli“, že slovesá sa časujú a Bernolák je oravský rodák. Mama mi to, samozrejme, dala doma poriadne vyžrať.

Ešteže mám svojich starkých Martina a Agnešu. Často k nim utekám. Sú ostrovom pokoja v tomto, pre mňa občas, nezvládnuteľnom svete.

Dedo Martin je veľmi pracovitý, neustále behá hore-dole v montérkach. Sedieť som ho videl hádam len v kostole. Behá po strechách a lešeniach ako kamzík. Môj tatko sa neraz smeje, že by ho nedobehol, ani keby mu bežal oproti. Tajne ho upodozrievam, že za to môže mlieko od ich kozy Rózy, ktoré každé ráno vypije celý liter ešte teplé hneď po podojení.

Dedko vie urobiť všetko. Aj privrieť si palec do zveráka, aj pohobľovať ruku pri robote. No rany prelepí izolačkou a ide sa ďalej. Je to môj hrdina.

Babka Agneša je zase veľmi čistotná, motká sa po celom dome s utierkou v ruke a veľmi rada diriguje deda svojimi príkazmi. Je výborná kuchárka a jej šišky s jahodovým džemom sú tie najlepšie na svete! Vždy ich pre mňa napeče obrovskú misu a dedo naoko šomre, že jemu sa neujde ani jedna, lebo sú len pre vnúčika...

Veľmi sa mi páči, ako sa spolu škriepia v goralskom nárečí, ktoré používajú ako svoju materinskú reč. „Naco mi je monka? Jo jek chčala jojka!!! Co mos f tej glovie, šrubky???“ („Načo mi je múka? Ja som chcela vajíčka!!! Čo máš v tej hlave, skrutky???“) Po goralsky sa snažia rozprávať aj so mnou, pretože chcú zachovať tradíciu nášho nárečia. Aj keď po goralsky neviem rozprávať, rozumiem takmer všetkým slovám. Občas je to ale ťažké. Napríklad minule mi dedo prikázal: „Prines mi „klajbas“. Ej, čo som sa nachodil, kým som na siedmykrát zistil, čo je to. S babkou sa šli popučiť od smiechu, keď som mu doniesol vřtačku, šrobovák, kliniec, vodováhu a iné veci z kufríka. Nakoniec vysvitlo, že chcel ceruzku. Aj babka si ma doberala, keď ma poslala po „počorky“. Zásobil som ju utierkami a pančuchami všetkých farieb a veľkostí. Napokon si kľakla na kolená, zopla ruky a začala preberať prstami. „Aha“, zvolal som „veď vy chcete ruženec“. A takto si ma doberajú zakaždým, keď s nimi trávim čas.

Trochu som ich prekukol. Asi ma chcú naučiť po goralsky aj rozprávať....alebo...možno je to o tom, aby som na nich nezabudol, aj keď tu už nebudú. Nebudem im to hovoriť. Bude to moje malé tajomstvo.

Rozhodol som sa, že všetko, čo som sa od starkých naučil, posuniem ďalej. Svojmu synovcovi Dávidkovi. Narodil sa pred dvomi dňami. Na druhý pokus. Na prvýkrát, pred poldruha rokom, si bábätko zobrali do neba. Reval som. Všetci revali. Vtedy babka Agneša vyhlásila: „Aj v nebi potrebujú male džeči...bedže še za nos modlič. Uz teraz mome v nebi protekcie.“ (Aj v nebi potrebujú malé detičky...bude sa za nás modliť. Už teraz máme v nebi protekciu.“) Nerozumel som niektorým slovám, ale z tónu hlasu som vycítil, že všetko bude dobre. Ako vždy, mala pravdu.

Už teraz sa teším na nové lekcie goralčiny a možno, ale naozaj len možno, to aby som zamachroval pred Dávidkom, sa tento rok naučím aj dojiť kozu. Chudera Róza.

Premyslel som si, že tento príbeh odovzdám triednej. Možno sa mi podarí dostať ju aspoň na úroveň slovenčinárskeho očístca. Samozrejme, že sa to dostane aj k mame. Tá mi možno odpustí časť domácich prác, ktoré som dostal za „neznalosť gramatiky a histórie vlastného národa.“

Tak mi poradila moja babka.

MILAN VOJTAŠŠÁK, 2. MIESTO

STROM, KTORÝ TU BUDE VŽDY

Pamätám si, akoby to bolo včera. Tie časy, keď sa pri mne hrávali deti. Pamätáte si to aj vy? Nie? To vôbec nevadí! Ja vám všetko porozprávam.

Keď som bol ešte malý stromček – len taký sedemročný, sledoval som, ako sa deti okolo mňa hrajú. Hrali sa *vidličky-vidličky nože*. Pýtal som sa, či sa môžem pridať, ale asi ma v tom hluku nepočuli. Niekedy šantili od rána až do večera a mňa bavilo pozeráť sa. Bol som ich verný ochranca. V jeden večer, keď odchádzali domov, začul som po prvýkrát ich mená. Boli to Martin, Maxim, Martin, Marcel a Boris. Všetky začínali na M, tak sa mi to ľahšie pamätalo, až na tú čiernu ovečku, Borisa,

ktorého meno som si neustále plietol. Raz to bol Noris, potom Bruno, ale nakoniec som sa aj toto meno naučil.

Smutné bolo, že keď som ich konečne spoznal, prestali sa pri mne hrať. Chvíľu som bol sám, ale potom prišli dievčatá – Broňa, Klára a Linda. Klebetili hádam každý deň, no nevadilo mi to, rád som si vypočul „žhavé“ novinky. Aspoň viem, že pani Jabíčková má nové šaty a pani Hrušková bola u kaderničky.

Po dlhej dobe, takej dlhej, že ju na konároch nezrátam, prišiel ku mne nejaký dospelák. Vytiahol ma zo zeme a niesol preč. Aj by som si zabehal, ale nemal som ako. Skončili smena futbalovom ihrisku, kde ma zasadil a odišiel. Pozoroval som svoje nové okolie. Neďaleko som si všimol piatich chlapcov. Niekoľko mi pripomínali. Keď som sa pozrel lepšie, skoro som vyskočil z kôry. Veď je to Martin a Marcel a ešte druhý Martin, Maxim a Boris. Tak rád som ich videl. Trochu vyrástli a mali so sebou loptu. Asi budú hrať futbal. Bol to môj celkom prvý zápas! Fandil som, až kým mi lopta nespada priamo na hlavu. Stretnutie skončilo remízou a všetci šli domov. No ja som vedel, že sa ešte vrátia.

Na druhý deň som ich čakal. Bola pekná nedeľa a chlapi prišli neskôr, ako minule. Hovorili niečo o kostole. Na zápas sa prišli pozrieť aj dievčatá. Vyzeralo to tak, že všetko komentujú. Škoda, že neboli bližšie, nič som nepočul. Potom sme sa stretávali takmer každú nedeľu, a ja som nikdy nebol šťastnejší. Koncom leta však všetci odišli. Čakal som ešte celé dni a noci, ale nikde nikto.

O dlhých desať rokov som už bol väčší ako človek i okolité domy. Mal som parádny výhľad na celé ihrisko a stále som čakal na nejakú bandu kamarátov, čo sa rozhodnú zahrať si futbal. Opäť prišlo leto. Slniečko po dlhej zime hrialo a zafarbilo ma nazeleno. Odrazu sa na ihrisku objavilo asi 20 ľudí. Jeden z nich vyzeral ako tréner. Žeby naozajstný futbalový tréning? A viete čo? Boli tam aj moji kamaráti – dospeli a niektorí už aj s pekným pupkom, ale stále veselí. Nedele boli znova naše. Tešil som sa, že už čoskoro budem taký veľký, že uvidím takmer všetko. Len musím dovedy niečo urobiť s mojím strachom z výšok.

Znova ubehlo veľa času, možno to bolo osem a možno deväť rokov, ale hlavné je, že už som obrovský. Vidím nebo, takmer sa dotýkam slnka, zdravím mraky, z ktorých padá dážď a dovidím až za horu, spoza ktorej vychádza na oblohu mesiac. Bol som taký zaujatý výhľadom, až som pozabudol na našu legendárnu partu. Ale dnes opäť prišli. Chceli si poriadne zakopať a viete čo? Lopta mi zase skončila na hlave, ale tentokrát už nespada. Zasekla sa v mojich konároch. Chalani z toho, samozrejme, vinili mňa, ale ja som tam iba stál. Keby som mohol, tak sa uhnem.

Už mám asi päťdesiat rokov a som už naozaj obrovský. Videl som malú sýkorku bez domova, a tak som jej ponúkol bývanie na mojom najkrajšom a najteplejšom konári. Stali sa z nás dobrí parťáci. Chalanov som dlho nevidel. Na jar sa ulice vyprázdnil, ani neviem prečo. Občas bývam smutný, vtedy mi Lenka zaspieva peknú pieseň. Áno! Sýkorka sa volá Lenka. Keď potrebuje ochrániť pred chladom, pomôžem zase ja jej. Večer sa rozprávame o veciach, ktoré sme zažili. Rozprávame a rozprávame a roky plynú ako voda.

Dnes mám osemdesiat rokov a viem, že o chvíľu ma vyrúbu. Moje konáre sa lámu, chrbát ma bolí tak, že som ohnutý na jednu stranu. Stačí, ak príde silná víchrica a spadnem na ihrisko. Je to nebezpečné. Opäť sa tam hrávajú deti. Mohol by som im ublížiť, a to nechcem. Vidím ich. Kráčajú ku mne zo sekerami v rukách. Zostáva mi pár minút života. Dal by som všetko za to, aby som videl našu legendárnu partu. Počkať, veď ja ich vidím! Sú tu. Stoja vedľa mňa a lúčia sa. Som rád, že som ich spoznal. Nikdy nezabudnem na náš prvý zápas. Sú starí rovnako ako ja. Oni majú šedivé vlasy a ja celkom suché konáre. Je čas rozlúčiť sa. Naše priateľstvo je pevné ako strom, teda pevné, ako som bol ja. Viem, že sa vrátim. Stihol som totiž rozsiať svoje semená. A chalani majú deti a už aj vnúčatá. Čoskoro sa budú hrať na ihrisku a ja tu budem stáť tak ako predtým. Už sa teším na náš prvý zápas!

BORIS BEDNÁR, 3. MIESTO

POSLEDNÉ ZBOHOM

Tiene sa predlžovali a dedinu zaplavila žiara zapadajúceho slnka. Ulice pomaly pustli a v oknách drevených domov sa začínali kahance. Dobytok sa zháňal späť do stodôl a obchody sa zatvárali.

Aj bylinkárstvo Rajská záhrada za osadou opúšťal posledný zákazník.

„Dovidenia, a že, želim skoré uzdravenie!“ rozlúčil sa s odchádzajúcou ženou. Hneď po jej odchode zatvoril drevené dvere a zavesil na ne tabuľku ZATVORENÉ. I napriek tme pomaly pohlcujúcej okolie, svieca vo výklade lenivo pohasínala. Keď už nebo zdobili hviezdy a mesiac pokojne strážil svoje panstvo, obchodom sa ozval známy zvuk zvončeka.

„Je mi ľúto, už máme zatvorené,“ oznámil chlapec a otočil sa, aby zistil, kto tak neskoro vyrušuje.

„Presne tak,“ potvrdil o zatvorené dvere sa opierajúci Chamart. Miestny bitkár. „Čo tu teda robíš ty, Kujdes? Snáď nekradneš!“

„Pracujem tu, génius. Všetko čo je v tomto obchode, nájdem v našej záhrade. Čo tu ale potrebuješ ty?“

„Videl som zasvietené, tak si vravím, či tu nie sú zloději.“

Mladý predavač ho obdaril skeptickým pohľadom: „Ty? A báť sa o zlodějov v tomto obchode? No určite. Potrebuješ niečo súrne? Som už na odchode.“

„Tak zrazu? Keď som prišiel, zdal si sa byť dosť zaneprázdnený.“

„Zásoby na zajtra som už doplnil. Takže sa ťa pýtam ešte raz: Potrebuješ niečo súrne?“

„Ani nie, len by ma zaujímalo, či nemáš niečo na hlboké rezné rany.“

„Ty potrebuješ niečo na rany?“ zdvihol obočie. Bolo mu jasné, že táto hora svalov sa zraníť nenechá. Nie bez trestu. Návštevník sa sucho zasmial: „Ja nie, ale poznám niekoho, kto to čoskoro bude potrebovať.“

„Iste. Ty takých poznáš vždy,“ zašomral a s lampášom v ruke otvoril dvere. „Prosím, až po tebe.“ Na jeho podiv, nezvaný hosť nenamietal a vyšiel von. Chlapec teda zamkol a kľúče si schoval do brašne.

„Vieš, len som sa s tebou chcel porozprávať. Ako chlap s chlapom.“

„Samozrejme,“ sarkasticky si odfrkol. „Čo potrebuješ?“

„Nuž, budem stručný,“ popraskal si hánky a škodoradostne sa uškrnul, „dosť nám tu prekážaš.“ Kujdesovi niečo vyrazilo lampáš z ruky. Zaťal zuby i päste.

„Stále si tu iba návštevník, cudzinec,“ pokračoval iný hlas. Z tieňov sa vynorili ďalšie postavy. Zdá sa, že tentokrát vyburcoval polovicu vsi.

Neznámi hovorili jeden cez druhého a úplne ho obkľúčili. Takej presile nemohol čeliť. Ak aj, nevydržal by odolávať dlho. „Čo odo mňa chcete?“

„Aby si dal pokoj!“

„Ja predsa nič nerobím,“ bránil sa a prudko sa otáčal v každú stranu. Čoskoro sa naňho vrhnú ako vlci na srnca.

„Prekážaš!“

„A furt sa moceš okolo lku,“ ozval sa opäť kapitán. „Rešpektoval som ťa pridlho, cudzinec.“ Znenazdania mu jednu strelil pästou. Silnú... Až ho odhodilo dozadu. Naraz sa naňho vrhli viacerí a narážali doň, ako sa dalo. Niekoľkým sa ubránil a zopár ich zranil, no nestačil na nich. Z nejakého dôvodu ich ubúdalo, no nezdalo sa, žeby mu niekto pomáhal. Napokon sa mu podarilo stretnúť sa s jedným v pretláčaní. Začali sa točiť a čím viac zrýchľovali, tým vyše sa nepriateľ potkýnal, až ho nakoniec odhodilo do hlúčika ostatných. Niekoľko ich ušlo a ostatní sa držali stranou. Veliteľ im vynadal do zbabelých oslov a na obeť sa vrhol sám.

„Mňa neporazíš, úbožiak.“

„Nechcem bojovať,“ odvetil a uhol sa náhlemu útoku. Chamart dopadol na zem a vyplúval piesok. Z úst mu vychádzala jedna nadávka za druhou a všetky boli smerované bylinkárovi.

„Upokoj sa! Určite sa to dá vyriešiť aj lepšie-“ zlomil sa mu hlas. Útočník mu uštedril pár pekných rán. Až keď sa Kujdes uhol a lakťom ho udrel do lopatky, vydal nejaký náznak bolesti: „Argh! To ti neodpustím.“

„Počuj, to som ozaj nechcel...“ Sotva sa uhol ďalšiemu útoku, no hneď nato nasledovala prudká štipľavá bolesť v boku. Nôž. Malý vreckový, no tým, ako trhal kožu, prebodával mäso a narážal do rebier, mu prinášal pocit nekonečnej bolesti. Po prudkom vytiahnutí zbrane si chlapec okamžite chytil ranu a padol na kolená. Ľanová košeľa navlhla krvou a on sa pokúsil postaviť. Vodca útočníkov ho zrazil naspäť na zem a začal doňho kopať. Tupé údery do rôznych častí tela krv rozprúdili ešte viac.

„Veľa šťastia, úbožiak!“ hovoril medzi už aj tak zbytočnými kopmi. „Do rána si mŕtvy. Ak aj nie, za takou ohavou už ani pes neštekne.“ Zasadil mu silný úder do trupu, následkom čoho krv vystrekla prúdom a chlapec cítil, ako celé jeho telo podlieha gravitácii. Kotúľal sa dole kamenistým svahom do priekopy. Nie hlbokéj, no plnej tvrdého kamenia.

„Pekné sny, cudzák!“ napľul naňho, hodil za ním rozbitý lampáš a odišiel.

Zmlátený mládenec sa horko-ťažko obrátil na chrbát. *Krásna*, pomyslel si pri pohľade na hviezdami obsiaty atrament. Takto si to nepredstavoval, no smrť pod žiarivým nebom bola krásna. „*Posledný pohľad na takú nádheru mi môžu mnohí zosnúli závidieť,*“ utešoval sa a so slabým úsmevom na perách z posledných síl vyriekol, „zbohom.“ Malo to byť zbohom jeho rodičom, zbohom jeho sestre, zbohom jeho domovu. Malo patriť dobrému kupcovi, čo ho zachránil, rodine Nedro, ktorá sa oňho starala, obyvateľom dediny, ktorí ho prijali... A lku, ktorá mu pomáhala zapadnúť. Tomuto svetu. Malo to byť posledné zbohom jeho túžbam, životu. To posledné a naveky. Malo...

DAŠA BRONTVAJOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

LUCKA

Toto je príbeh o mojom starom otcovi. Ako každé dieťa, aj on túžil chovať nejaké zvieratko. Želanie sa mu splnilo neobyčajným spôsobom. Dostal možnosť starať sa o zvieratá, ktoré sa v obchode kúpiť nedajú. Mal doma srnky, svište, výra, hlucháňa, jeleňa... ale jeho najmilšou spomienkou dodnes zostala Lucka.

Keď sa v roku 1946 so svojimi rodičmi presťahoval, mal len štyri roky a vôbec netušil, čo všetko ho čaká. Zo samoty na Čiernom Váhu prišli do turistického a kúpeľného centra – Tatranskej Lomnice. Našiel si veľa kamarátov, s ktorými sa túlal okolo horární, okolo potokov... sem-tam chytili aj pstruha, ktorého si upiekli. Žili krásny detský život.

„Na jar roku 1947 sa na Podbánsku začalo hovoriť, že niekde hore počul horár mraučať medveďa. Nevenovali tomu veľkú pozornosť, lebo to bol čas, keď medvedice z brlohov vychádzajú aj s malými. Mraučanie trvalo dlhší čas a horár z tamojšej doliny sa rozhodol overiť, čo sa deje.

V medveďom brlohu mraučalo malé medveďa, ale čerstvé matkine stopy okolo brloha neboli, hoci bol ešte sneh. Hneď vedel, že matka sa buď odtúlala niekde ďaleko, alebo ju strhla lavína. Zabalil medveďa do deky, strčil do batoha a odniesol do horárne na Podbánsku. Teta horárka medveďaťu skúšala dať teplé mliečko. Najprv nechcelo, no potom si namočila prst, strčila mu ho do papuľky, a keď zistilo, že to je také mliečko, ako od mamy, zachutilo mu.

V horárni nebolo veľa možností starať sa o medveďa – ujo horár chodil do práce, teta mala gazdovstvo. Spojili sa s riaditeľstvom Lesov v Tatranskej Lomnici – s mojím otcom a pýtali sa, čo ďalej. Rozhodol, že medveďičku donesú k nám, spravia jej chovnú ohrádku a postupne ju budú vychovávať, aby sa mohla vrátiť do tatranskej prírody, keď troška odrastie.

Najprv bola Lucka u nás v kuchyni. Keď sa troška zotavila, začala robiť aj huncútstva. Raz moja mamka zavárala čučoriedky. Rozvoniavali na celý dom. Medveďička strhla zo sporáka celý hrniec, čučoriedky sa rozliali po kuchyni a ona ich začala také horúce papať. Otec teda rozhodol, že Lucka pôjde do ohrádky.

Ujo Juraj, ktorý pracoval na Štátnych lesoch, sa podujal, že sa stane jej „tútorom“ a bude ju kŕmiť. Postupne si naňho zvykla až tak, že s ňou chodil ako so psíkom na obojku. Sprevádzal ich náš verný psík Brok. Bol pustený na voľno a chodil okolo ohrádky. Čakal, kedy medveďička vyjde, aby s ňou začal šantiť.

Boli to veľmi veselé roky. Raz medveďička vyliezla na strom, preskočila plot a ušla z ohrady. S Brokom sa vybrali do cukrárne. Lucka vedela, kde to je, lebo do nej občas s Ďurkom na obojku chodila, a niekedy jej aj niečo dobré kúpil. Keď predavač videl, že medveďička stojí pred výkladom, vyniesol zopár koláčikov. Tak sa napapali, že si na križovatke ľahli do priekopy a zaspali tam. Ďurko ale rýchlo zistil, že Lucka nie je v ohrade a začal ju hľadať. Výprask nebol, lebo bola ešte malá, ale veľa sa na tom nasmiali.

Že bola Lucka maškrtná, bolo dobre známe. So sladkosťami je spojených viac príbehov, ktoré často vystrašili aj náhodných okoloidúcich. Napríklad keď sa zatúlala do pionierskeho tábora, kde mali deti na olovrant čerešňovú bublaninu. Vôňa ju priviedla rovno do jedálne. Deti sa jej najprv zľakli, no potom spoznali, že medvedica je z ohrádky a začali ju bublaninou kŕmiť. Až kým neprišiel vedúci tábora...

Dni a roky ubiehali. Začal som chodiť do základnej školy v Tatranskej Lomnici. Lucku som mal často na kolenách. Tak som sa naučil, hlboko zaspí na mojich nohách, nesmieme ju zobudiť. Ako každé divé zviera – v obrannom inštinkte by potom začala škrabať a hrýzť. Ja som to, priznám sa, niekedy využíval. Keď som vedel, že máme na začiatku vyučovania nejaké ťažké hodiny v škole, zobral som si medveďičku na kolená, uspal som ju a čakal som aj hodinu, kým sa zobudí. Až potom som išiel do školy. Pán učiteľ dobre vedel, že som to spravil naschvál, no detské huncútstva mi prepáčil.

Stále rástla. Dovŕšila tri roky a otec rozhodol, že ju budú postupne vypúšťať do prírody. Nebolo to jednoduché. Ďurko sa snažil využiť, že má rada maliny. Išiel s ňou do lesa, kde napapaná zaspala pri chodníku, a on sa potichučky vzdialil. Ale Lucka sa prebrala, vyňuchala jeho stopy a hybaj za ním. Dobešla ho po ceste na Štrbské Pleso.

Neskôr, už skúsenejšia, odtárala sa do lesa sama. My sme ju doma nikdy viac na vlastné oči nevideli. Ale vedeli sme, že má prsty v niektorých udalostiach. Viackrát sa stalo, že sa zľakli, prenasledovania medveďom. Turista väčšinou zahodil batoh a ušiel. V ruksaku boli maškrtky: klobáska, slaninka... Lucka sa dobre najedla a vydesený turista hlásil na polesí, že ho napadol medveď.

Tento príbeh je krásnym príkladom toho, ako sa dá z divého zvieraťa spraviť polo-domáce. Celkom domáce sa z neho nikdy vychovať nedá. Tatranský národný park je plný zvierat – medveďov, kamzíkov, svišťov... Ktokoľvek príde do Tatier, má možnosť vidieť nádherné zvieratá vo voľnej prírode.“ zakončil svoje rozprávanie starý otec.

Dnes je iná doba. Zvieratka sa kupujú v obchode často preto, aby sa ľudia mali čím pochváliť. Starý otec ich ale nechcel vlastniť. Choval ich preto, aby ich naučil žiť v prírode. A nakoniec ich tam aj vrátil...

Celý život ich navštevoval v lesníckej uniforme.

EMA MICHELČÍKOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

SPOMIENKA MOJEJ BABKY

Rada by som vám priblížila spomienku, ktorú mi vyrozprávala moja babka. Moja babka je už veľmi stará. Každý deň jej pomáhám s kúpaním, a pri česaní jej dlhých sivých a už riedkych vlasov, si veľmi rada vypočujem nejaký z jej príbehov. Vypočula som si tých príbehov naozaj dosť. Veselých, vtipných, ale aj smutných. Najviac ma oslovil príbeh o päťdesiatročnej vode v našom meste a osade. Táto spomienka, nie je veľmi stará, ani nie je prelomovou udalosťou, ktorá by zasiahla spoločnosť, no našu osadu, aj mesto Stará Ľubovňa, určite poznačila, a vryla sa mnohým do pamäte.

Bolo to v júni 2010. Voda sa začala valiť našou osadou o pol piatej ráno. Vyzeralo to veľmi hrozivo, lebo voda neustále stúpala. Ja som mala vtedy štyri roky, nepamätám si to vôbec. Všetko som sa dozvedela z rozprávania mojej babky, ktorá to znášala z našej rodiny asi najhoršie. Vtedy mala osemdesiat rokov, a veľmi sa bála, nie o seba, ale o nás, o svoje vnúčence. Cítila bezmocnosť a veľký strach. Rieka Poprad stúpala o niekoľko metrov, aj rieka Jakubianka zaplavila celú Novú Ľubovňu. Neviem presne, ako to vyzeralo v meste, pretože babka mi hovorila o tom, ako to vyzeralo v našej osade. Voda zaplavila skromné príbytky skoro polovici Rómov. Babka si ešte dnes pamätá na to, aký plač, krik a panika zavládla v osade. Zosúvala sa aj pôda, pár drevených domčekov padlo, ako domčeky z karát, ba aj niektoré murované domy boli zničené vodou. Mnoho Rómov bolo ohrozených. Veľmi sa mi páčilo, ako babka rozprávala o vzájomnej pomoci Rómov. V takejto ťažkej chvíli sa zomkli a pomáhali si, ako len vedeli. Tých, ktorých veľká voda úplne oddelila od ostatných, tým museli pomáhať hasiči člnmi v spolupráci s rómskymi chlapmi, aby im pomohli dostať sa na bezpečné miesto. Mesto týmto rodinám pomohlo, a poskytlo im dočasný pobyt v športovej hale, kde dostali jedlo, a mohli sa vyspať. Mesto poskytlo pre tieto rodiny aj nejaký stavebný materiál, a všetci chlapi z osady týmto rodinám svojpomocne postavili domčeky, ani nie za dva týždne. Babka aj moja mamka mali tiež medzi tými ľuďmi svojich príbuzných, takže to prežívali naozaj veľmi ťažko. Ba niekoľko detí našlo u nás na nejaký čas aj ubytovanie. My sme neboli nijako veľmi poškodení, pretože bývame vyššie v osade, ale strach z rastúcej vody bol napriek tomu veľmi veľký.

Babka spomína, ako každý deň varila vo veľkých hrncoch, a tých, ktorým voda všetko vzala, alebo mali úplne zničené príbytky, volala na obed. Taktiež sa moja mamka podelila s oblečením, najmä pre malé deti. Naše, aj nové oblečenie, dala týmto ľuďom, lebo im zostalo len to, čo mali na sebe. Taktiež sa k nám chodilo mnoho ľudí kúpať. Uvedomila som si jednu vec, že napriek tomu, že sa v našej osade vyskytnú občas vzájomné rodinné spory, ktoré vyústia aj do fyzických napadnutí, sa Rómovia v ťažkých chvíľach dokážu zomknúť a držať spolu.

Ja osobne si nepamätám, ako to vyzeralo u nás v osade počas týchto záplav, no verím, že takúto situáciu ani nezažijem. Keď babka na túto udalosť spomína, vždy ma slzy v očiach. Dlhé roky každý deň, ju počujem modliť sa k Bohu, ako prosí o ochranu svojej rodiny, a všetkých ľudí na zemi od vojen, hladu a záplav. Som veľmi rada, že je ešte medzi nami, že dáva silu našej celej rodine, aj keď dnes má už 92 rokov.

ADELA PORČOGOŠOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

ZO ŽIVOTA DVESTODEVÄŤDESIATDEVÄŤ ROČNEJ LIPY

Už žijem dlho. Toto sa nesťažujem, naozaj. Mám dobrý život. Žijem za mestom, na jednej malej lúke, okolo mňa iba kvety. Tento život sa vám môže zdať jednosmerný a osamelý, ale nie je. Často mám návštevy- včely, tie vždy okolo mňa poletujú a občas mi niečo i pošepkajú. Nikdy ich nepočujem, pretože sú veľmi tiché a ich šepotu je nemožné pre mňa porozumieť, ale i tak odpoviem, niečo milé zašumím mojimi listami na konároch. Potom ma ešte navštevujú srnky. Sú plaché. Snažím sa pri nich byť čo najtichšie, jediné prasknutie konára ich dokáže na smrť vydesiť. Nie vždy sa mi podarí úplne stíchnuť.

A potom ešte ľudia... s nimi je to zložitejšie. Nikdy neviete čo s vami chcú, ale väčšinou prichádzajú v mieri. A niekedy aj nie. Dodnes si pamätám na jednu návštevu, ktorá ma stála rozlámané konáre.

Dvaja chlapci. Liezli po mne a nemohla som ich zastaviť, bola som úplne bezbranná. Moje konáre sa ohýbali a praskali, na to nikdy nezabudnem. A potom sú tu tie lepšie návštevy, tí čo si sadnú pod moju korunu a čítajú, piknikujúce rodinky, ľudia s hrejivým objatím, deti zo škôlky... tieto mám najradšej, ale v poslednej dobe čakám len na jednu návštevu, ale tá už dlho neprichádza. Nie že by som si tie ostatné nevážila, ale táto návšteva by ma spravila miliónkrát šťastnejšou ako tie ostatné.

Kedysi ma tu zasadili- ako symbol ich lásky, presne dvestodeväťdesiatdeväť rokov dozadu. Každý deň, alebo aspoň každých pár dní ma chodili pozerieť. Bola som z toho šťastná, ale teraz akoby sa po nich zem zľahla. Chcela by som ich ešte aspoň raz uvidieť. Nie vždy som však mala na život pod mojimi konármi dobré pohľady. Raz osamelá neskúsená mladá srnka pocítila pod mojimi konármi pohľad smrti. Nie odo mňa, takého krutého činu by som sa nikdy nedopustila. Pásla sa a nedávala pozor. Na kraji lúky stál sčupený človek a striehol na ňu. Nevyzeral priateľsky, vycítila som, že chce niekomu z nás ublížiť. Ja som utiecť nemohla, ona áno, ale zaujímavé je, že si i tak vybral ju. Strelil a až vtedy som uvidela krutosť človeka na vlastné oči. I moji susedia kvety to videli, dokonca pocítili, na ne úbohá srna dopadla.

Kvety sú krásne (aspoň tak ľudia hovoria), mám ich rada, ale nezávidím im. Všetci moji návštevníci po nich stúpajú. Musí to byť bolestivé byť kvetom! A potom vždy skoro umierajú- žijú tak krátko, že ich sotva spoznáte a sú fuč. I obloha za nimi smúti, občas riadne plače. Vtedy neprichádzajú žiadni návštevníci a som sama, s kvetmi nie je do reči, sú zavreté a zvesené. Je to žalostný pohľad. Ale keď obloha doplače, je to krásne, slnko dáva každý deň prebudenie do života a možnosť nových začiatkov. Mám ho rada. Vždy ma zobudí svojim teplým, niekedy i pálivým dotykom, ale mám rada pocit, že vždy je tam, po každej búrke, po každej chumelici, hmle príde slnko. Dáva mi pocit bezpečia. Ale ani dážď nie je zlý. Počas horúcich letných dní je osviežujúci. Je to kúpeľ tela i duše. Ako som teraz spomínala, zažila som toho veľa, ale toto ešte nie. Dnes na moje tristé narodeniny je tu rušno.

Prečo je tu tak veľa neznámych ľudí ? Nevyzerajú priateľsky, tak prečo prišli na moju oslavu? Pred týždňom ma namaľovali neónovou značkou, nebolela, sotva som ju cítila, bolo to vzrušujúce, konečne som sa začala odlišovať od iných Líp na druhej strane. Veľmi ma to vtedy tešilo, ale teraz mi títo ľudia naháňajú strach. Počujem nepríjemný hlasný zvuk ktorý sa ozýva všade navôkol. Keby som mohla požiadala by som ho aby prestal. Cítim, že sa približuje, ale ja s tým nemôžem nič robiť. Ide v dobrom alebo v zlom?

Juj! To bolí! Celé telo ma pichá, bolí.

KRISTÍNA TENKELOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

IV. KATEGÓRIA – ZUŠ – POÉZIA

ZABÚDAM

iba zažltnutá spomienka
ma vracia v tvojom dome do čias
keď sa od stien odrážal
hlasný smiech
komínom utekala radosť
slová objímali
zblížovali

navždy

ti zostanem sedieť na kolenách
dvojročná

KLAUDIA ŠPROCHOVÁ, 1. MIESTO

STROM

prechádzam rukou po jeho tele
v žilách mu prúdi lepkavá živica
plný rýh
bludisko pre moje prsty
vysušené rieky
sa naťahujú za životom
listy spolu s vetrom
rozhojdali mesiac

len nohy sú so zemou
nerozlučné
učia nás
že korene sú dôležité

NATÁLIA TOČEKOVÁ, 2. MIESTO

SATREC PRED KOSTOLOM

zodraté podrážky
sa boja dažďa

starec si dáva pozor
kráča len po betónových kockách
preskakuje mláky

ako v detstve
keď čakal na dážď
a domov si ho niesol
v mokrých ponožkách

detstvo
skryté v chlapcovi
na zažltnutej fotografii
pred kostolom

EMA JELEŇOVÁ, 3. MIESTO

MÔJMU STROMU

otcovi
dávam pozor
aby si pri mne nezabudol
na fyzikálne zákony
chceš o gravitácii
rozprávať akoby ti
jablko na hlavu padalo
každý deň
máme korene pevne vpletené
do výpletu rakety
hráme bedminton vo vnútri
dnes mi neuletíš

TINA STRENKOVÁ, 3. MIESTO

XXX

hmla
smutná
vlečie sa ponad ploty
okná na domoch potemneli
vietor sa prehrabáva vo vlasoch vrby
zakrúti sa mu hlava
klesá k zemi
ponára sa do koreňov stromu
utícha
čaká na svetlo

SOŇA ČANDÍKOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

JESEŇ

stromy si vymenili kabáty
vždy som si potichu myslela
že ich nejaký maliar chodí maľovať
raz som všetko pozorovala
viete kto ich chodí maľovať
no predsa pani jeseň
šaty má z listov
v ruke paletu
so zázračnými farbami
a kúzelný štetec
keď ním zamáva
zdúhovie celý svet

NELA HOLÍKOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

BABKINE PRÍHODY

Len čo prídem zo školy
už mi babka hovorí
Ako ona musela prechádzať cez hory cez doly
Myslíte že mňa to zaujíma?
Pre mňa to je riadna hovadina

Ale babi teraz je už všetko iné
dnes už nemusíme pásť ovce kŕmiť svine
Zo školy môžeš skočiť do obchodu
tie máme dnes na každom rohu

Jáj synak synak
Babka stále svoje
že za jej čias to bolo inak
Vtedy mali iné vychytávky
neboli také husté premávky
Ísť do školy bolo ako na Mount Everest vyliezť
a nemali ju ani domov na čom priviezť

Už viem prečo má babka takú kondičku
ona musela chodiť do studne po vodičku
a ešte cez taký dlhý les
kde ju vraj vždy naháňal pes

Ach tie babkine príhody
najmä tie kde mali „akože“ hody
tam sa diali najväčšie nehody
Napríklad:
spadla torta zo stola
babke vletela do úst moľa
pred domom sa vyliala smola

No radšej nech už bude ticho
niekedy hovorí aj nezmysly
...to povedal môj strýko
Babky sú babky
pre ne je naša generácia
ako kus nefunkčnej látky

Tak už musím niečo povedať aj ja
nemôžem to len tak nechať
Vráťme sa do dnešnej doby
kde už nelietajú s listami sovy
kde sa už mamut neloví
ale nový štýl sa rodí
Ja som dieťa novej generácie!

KARIN MÁRIA STANOVČÁKOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

